

Добри Войников
Криворазбраната цивилизация
Смешна позорищна игра в пет действия

Предговор

М frame
КРИВОРАЗБРАНАТА
ЦИВИЛИЗАЦИЯ

СМЕШНА ПОЗОРИЩНА
игра
въ
петъ действия
отъ
Д. П. Войникова

Подобен на маловръстно дете, нововъзрождающий са народ има слабостта да са достига повече до ония неща, които бият повече на очи. Тъй вънкашната лъскавина на работите прави му най-силни впечатления. Следствието е взето вместо самата причина, отражението – вместо самата същност. Повърхните впечатления оставят и повърхни познания: а от такива познания излизат криви разсъждения. От това – и криви убеждения, които представят смешни умове.

У младите народи почти сичко върви по-скоро по подражание, отколкото по систематично изследуване. Много пътя най-добрите, най-нравствените начала са взети наопаки, разбрани накриво. От това вместо морал или благонравие в тях се вгнездява деморализация, разврат; вместо искреност, братска любов и привязаност – гордост, презрение и ненавист; вместо задружност и съгласие – раздор и разединение; следователно, вместо развитие – затыпление и заблуждение. А заблуждението спира напредъка на душевното развитие и образование.

Модата е зета вместо __цивилизацията__.

Действително, у тия новосвестявани народи облеченият с по модата __панталони и герок__, с часовник и __кордон__, на една ръка с праметната __пардесю__, а в другата бастунче, с ръкавици и лъскави чепици, ако знае и две-три френцки или немски, минува за образован човек – разбрал света. Тъй и една жена, нагиздена с по модата кокошат __костум__, перест __палтон__, с изпърчени по последната мода коси – __кок__ или __букли__, – с над вежди или навърх капела, с прещипнати чепички, опънати ръкавички, копринена омбрелка и покачен с дълъг __кордон__ злат часовник, е съща __мадама__ или __демоазела__. А мъж и жена, заловени подмисца на разход са вече върха на __цивилизацията__.

Видиш ли по модата дрехи, по модата къща, покъщнина – там ти е вкарана цяла цивилизацията. Ако при тия чуеш, че са говори френцки или немцки, там ти е цветът на цивилизацията; ако ли има украсен ала франга салон и с клавир, там ти е тронът на цивилизацията. Тъй имали европейците и тъй живеели, затова и ний, за да бъдем като тях хора цивилизовани, тъй трябва да имаме и тъй да живейме. Ама европейците знаели да правят фабрики и да вадят сякакви хубави, лъскави, красиви работи – нека ги вадят, а ний ще си ги купуваме скъпо-скъпо и с тях ще са красим. Сетне тий знаели да правят вапори и железни пътища – нека ги правят, а ний ще им плащаме и ще са носим.

А в душевно отношение тази __криворазбрана цивилизация__ има други хубости, други следствия: уважението към вероизповедните обряди много пътя е заместено с насмешни подигравки; почестта към старите – с презрение; учтивостта към нежния пол – с безочливост; срамът – с необуздана смелост. Гражданска добродетел, човеколюбие, братска любов, състрадание, социална привързаност: сички тия са избърсани из речника на мнимо образования. Криворазбраната свобода на съвестта е изгонила из главата му сяко вероизповедно и морално назидание, а софистическите мъдрования, кривовтълпените убеждения и съзетото твърдоглавие така са укоравили сърцето му,

дето не може са откри ни най-малка нежна чувствителност. От това и в него ни най-малка черта от ония благородни чувства, които въздигат душата до истинското образование. Да, мнимоцивилизованият е нещо повече от простотата: той сичко умее, сичко знае; той ти говори за човеколюбие, за гражданска добродетел, за братска любов, за съгласие, за единство, но без да ги сеща той сам, без да ги има на сърцето си и без да ги върши. Сичко, що е въвн от неговия собствен интерес, говори го само и само, за да препоръча себе си, че умее да разсъждава, да дава мнения, съвети, че знае, че е учен, образован.

Днес имаме живи примери пред очите си. Погледнете ония съседни нам народности, които, при сичката си политическа самостоятелност и независима самоуправност, от 30-40 години насам, като са били повечето слепи подражатели на вънкашната политура на цивилизацията, отколкото сериозни изследователи на нейните основни начала, не са направили никакъв успех в индустрията и въобще в промишлеността. Освен това в тях не може са каза, че има положени здрави основи от един морален живот за една благонадеждна бъднина: деморализацията, разпръсната чрез мнимообразовани личности в масата на народа, като заразява сяко благородно чувство, вдъхнато може от народното благочестиво предание, затрива и сяко морално наставление и поучение, което може да става било в училищата, било в черквите.

Такъва една зараза върлува у някои млади народи, които искат да са мерят с ония от образована Европа.

При свестяването на нашата народност, от няколко време насам, тази истата зараза не закъсня да посети и нашето младо поколение именно в ония места на отечеството ни, дето са появили някои фалшиви светили от европейското просвещение. Добре е злото овреме да са предвари. А това стои най-много в ръката на нашите разбрани наставници и учители в народните ни училища – единствените ни общи заведения, дето нашите рожби могат са сдоби с добра отхрана и с народно просвещение.

Но тия наши учители и наставници малко би съдействували, ако техните поучения и наставления не би са отражавали и в самия обществен живот на народа. Нравствените поучения в черквите, назидателните сказки в читалищата, неделните училища и народното вестникарство са извикани на помощ за запазване народната маса от гореказаната зараза – деморализацията.

Немалко, мисля, би послужили като припаза за това зло и даваните сегиз-тогиз някои добри театрални представления с морална цел за поучавание и поправяние побърканите нрави. Действително театърът е помогнал немалко за развитието на народите, кога той е бил не само едно просто забавление и наслаждение на страстите (което, напротив, е развратявало народите, а едно общо училище, дето народът, под едно приятно забавление, може действително да намери душевна храна.

Докато Атина и Рим слушаха героическите трагедии на техните изкусни поети, народното чувство и гражданската добродетел правеха чест на еленина, както и на римлянина. Когато обаче бакхенските комедии зеха да са заместят с разкошни представления, които нямат за цел друго, освен да ласкаят страстите и да запленяват сърцата, тяхната слава зела да помрачава. Когато Корнейл и Расин даваха храна на французкият театър, народът във Франца чувстваше сладостта на хубавото, доброто и моралното и добиваше повече и повече морална сила за народно развитие; когато обаче поучителните комедии на Молиера зеха да са заместят със сладострастни представления и разкошни балети, моралът зе да губи своето благотворително влияние между народа и деморализацията полека-лека по-свободен вход на по-голям размер в народната маса.

При започетъка на народното развитие историческата драма и карактеристическата комедия би били в значителна полза. Историческата драма, като има за предмет да изложи на сцена героически, благодетелни, народополезни дела на някои исторически личности, а най-паче от народната история, освен що запознава зрителите с тия доблестни личности, служи още да вдъхнува благородно усещания, добродетелни понятия, човеколюбиви стремления и да покаже още някои слабости или заблуждения както: несъгласие, раздори, интриги какви погубителни сетнини произвеждат във вреда на общото добро. А карактеристичната комедия, като представя на живо образи от слаби и смешни характери, както: глупешки постъпки, несумесани наемания, съзети умове с хвърчащи идеи, фанатически предразсъдъци и проч., има за морална цел да поправи погрешките и недостатъците, вмъкнати в общежитието – на общо

или на частно, – като по един весел и смешен начин оставя да говори само поучението, което под образа на схема вътпява най-добри впечатления.

Такъвато идея е била единствена идея, що ма е подканила да съставя някоя друга исторически драми и ги изложи на сцена пред сънародниците си в Браила, Букурещ и Галац. Същата идея ма е подканила да напиша и настоящата комедия „Криворазбраната цивилизация“.

В лицето на доктора Магариди исках да представя като един апостол на мнимата цивилизация, която заплънява слабите улове на девицата Анка и на майка и Злата, слепи подражатели на модите. Като помощник негов е додадено лицето Димитраки, Анкин брат, превзет младеж, и с несвестни мъдрувания. А в лицето на Хаджи Коста, Анкин баща, е представен противоположен характер, който предвижда злочестните сетнини на неразбраните глупави последователи на речената цивилизация. Такъв второстепенен характер искал съм да покажа и в лицето на баба Стойна, която играе главна комична роля. А в лицето на Марийка мислил съм да представя скромното българско момиче, което пази почест към майка си и има уважение към българщината. Митю и неговите другари Герги и Пенчю, български младежи, любители на питието, немалко са увличат по проповедта на Маргариди, който ги подканя да презрат народните обичаи и хора, па да са учат на европейски. Митю, също влюбен в лицето на Анка и подбуден от завист и отмъщение на нейния любовник Маргариди, става най-сетне героят, който заедно с другарите си, още и Димитракия и Злата, дошли вече в съзнание, убива проповедника на мнимата цивилизация, който бе докарал до обезчестение дома на Хаджи Коста. С други думи, деморализацията, която са раздава чрез буйната несвестност на младежите у един народ, може да са изгони със сваястната съзнателност тоже на младежите.

Сполучил ли съм всичко това, или не, остава на благоразумното разсъждение на знающата наша почтена публика. Лаская са само да вярвам, че тая ми пиеса, ако не за друго, да послужи поне като за повод в избиране театрални представления, които би послужили в полза за предпазване крехките клончета на новоразцъхваното наше народно дърво срещу заразителната буйност на злите ветрове, които завейват в едва пролетното начало на народното ни процветание.

Букурещ,
23 майя 1871.

Д. П. Войников

Действующие лица

Хаджи Коста, дюкенджия, еснаф
Злата, жена му
Анка, дъщеря му
Марийка, Анкина другарка
Баба Стойна, сватовница
Димитраки, Анкин брат
Маргариди, лекар грък
Митю, момък, zalюбен в Анка
Герги и Пенчю, Митюви другари
Райчю, слуга

Двама заптии

Една селянка

Момци, моми и други за хоро в третъто действие, което започва със свадба.

Цигулари Сцената се предполага у един град в България

Действие първо

>>

Сцената представлява къщата на Хаджи Коста. Стая, постлана с килим, надясно – мендерлик с наредени възглавници, наляво – маса и столове. Огледало и др. Вратата

на стаята иде отляво; друга врата надясно води в друга стая.

ЯВЛЕНИЕ I

__Хаджи Коста__ с потури, ферменя, фес, седнал на мендерлика, с дълъг чибук, пуши, Злата, която му носи кафе.

__Хаджи Коста__ (като поема чашата, сръбва и намусено)_. Хем чувай! Ума си в главата си сбирай... Толкоз пътя става ти казвам: __бе джанъм__, поостави са от тия пущини, мисли и за къщната работа; ама на кого думаш, дуварът ако чуй, и ти же чуш. _(Посръбва.)_

__Злата___. То... жената кога ли й пригодила...

__Хаджи Коста___. Като си са захласнала подир тях... па не щеш да знаеш туй къща ли й, или курник, __анадънму__? Кога ли же ма земат дяволите, па же ти кажа аз на тебе едни моди. _(Посръбва.)_

__Злата___. А че... модите, хаджи... нали сега светът гледа по`на друго... па и ний, езер, както правят хората.

__Хаджи Коста___. Хората може да покачат и дрънкала, па и ний не же станем маймуни, __анадънму__?

__Злата___. Ама сега не е като е'новремешно... не може без тях, хаджи.

__Хаджи Коста___. Не стига, дето прахосваме пари за нищо и никакви парцали, ами като са захласнете в тях пущини, па не мислите за в къщи како трябва да са наготви и онодя. __Сабахлаин___, токо като станете, друга работа не ви е на очи, ами ръце ви право на пустите моди; гаче сте луди-полудели подир тях мере`щини.

__Злата___. Па защо хоратиш тъй бе, хаджи, как щели сме да не гледаме и друга работа? Яли сега не ти ли донесох кафето?

__Хаджи Коста___. И за него трябаше два сахата да чакам, __анадънму__? За едение време стане, вий се`не сте още готови, манджата ви се`още неувряла, се`тряба да чакам. Седнем на софра, дъщеря ни... тя се`я няма, се`има да довършва. От заран насам я няма никаква: да стане и тя с време, като сяко момиче, да земе да полей на баща си, да попримете и поочисти из къщи, да ми приготви кафето, да ми пообърши калеврите.

__Злата___. Новата и`рокля, рекох, да си я довърши по-скоро, че ще и`тряба за свадбата, а аз да нагледам къщната работа.

__Хаджи Коста___. (отвратително)_. Ти ли да нагледаш къщната работа... Очите ти са изгледали, __анадънму__?

__Злата___. Ам'че яли на`, кафето нали ти приготвих? Па сега ще вляза в __мутофака__ да видя какво ще направя за обяд.

__Хаджи Коста___. А дъщеря ни, тя да не хваща къщна работа, а?

__Злата___. А че сега светът, хаджи, става други: е'на майка, да речем, дето разбира от сегашното, не трябва да оставя дъщеря си на мазание, на прание, на промивание, защо че ръцете и`са развалят. Сетне не бива да готви, защо че от огъня лицето и`са разваля, упръхва. Ръцете, па и лицето на нашата Анка, каквато си й тя тъй хубавичка, трябва да бъдат сявга чисти, бели, меки като памук, па да показва е тъй хе!...Деликатна, ергенис.

__Хаджи Коста___. (насмешно)_. Деликатна, ергенис. Ей, сетне?

__Злата___. Сетне, ний е'на дъщеря имаме, хаджи, па и господ я надарил с ангелска хубост... Нека тя гледа за себе си, па кога излезе пред хора, да бъде утъкмена и уредена най-добре, по най-новата мода, от другите моми да сочи по-горе. Езер, ний ще гледаме колко по-скъпо да я продадем.

__Хаджи Коста___. Я ще тъй же я развалиш ти с този си маймунски ум! Щяла да я продаде по-скъпо. Бе, хей, будала, хората не же гледат ней ръцете, краката, а же питат дали е изпечена на къщна работа, дали же я бъде за домашница, __анадънму__?

__Злата___. (смело)_. Дева не же я продам в ръцете на един простак, да му слугува като робиня.

__Хаджи Коста___. Ами?... На какъв дявол...

__Злата___. Хелбетя, ше си намеря аз е'но учено зетченце.

__Хаджи Коста___. Толкоз си отбрала ти... Сегашното учение, каквото го гледам аз него, не къща, ами курник биля не же може да гледа.

—Злата—. Ами защо харчи толкоз пари подир Димитракито ни, нали да са изучи, па да стане учен? И стана, я! Виж, като си доде от Авропата, какъв са изменил. Поприличал на френче: сякаш не е наш син. Езер, учението го искуси.

—Хаджи Коста—. Хилядо пъти пишман станах... проводих го, че какво? Язык за парите! Сега ми е дошел учен, че защо ми е, кога не кабули нито на чорбаджия да отиде, нито на дюгеня ми да седне. Той са учи, аз харчих със ниет, че челяк же стане, а той... хаймана и половина: целий ден мутай по улиците с френцките чапкъни, —анадънму—?

—Злата—. Той иска при някой голям търговец...

—Хаджи Коста—. Големий търговец же му бъде стегниглава, а той, на`, чуваш ли, не щял чорбаджия на главата си, ами да ходи по кефа си. Пустото им учение, пусто-опустяло! За него вяра, почест, срам, страх няма. Като са нареклъ еднъж учен, па... не ще ти да знай нити за бога, нити за вяра, —анадънму—? Токо рекли: Авропата, Авропата. Ама Авропата не гледа като тях наготово: Авропата измислила —тюрю бин тюрю марафетя—, па търси като нас прости да им зема паричките, —анадънму—? Ами нашите учени какво правят? Знаят сал да ми одумват, че тъй трябало, че инак трябало. Учение — аз думам — то, дето знай да извади някой марифет, че със него пари, да спечели, пари! —(Става.)— Дай ми тефтерите оттам.

—Злата—. (като му подава два-три вети тефтери)—. Ами... да ни проводиш е'на фуста хумаюн.

—Хаджи Коста—. (доде завива тефтерите в кърпа)—. Пак хумаюн...май със жени...

—Злата—. А че за новата рокля Анка трябва да си направи още е'на фуста, езер!...

—Хаджи Коста—. (сърдито)—. Бе хей, глоби, в онзи ден ви проводих един топ хумаюн, какво го сторихте? —(вика на слугата)— Райчо! —(Слугата идва и той, като му подава тефтерите и ключовете.)— На`, да отвориш дюгеня, да пометеш и да онодяш там.

Райчо поема тефтерите и ключовете и отива.

—Злата—. А че, хаджи, той хумаюн беше за друго: направихме кое чаршафи, кое ризи, кое...

—Хаджи Коста—. Бе вий ли?... С тези пусти моди же съборите, —анадънму—... най-големия му търговец. —(Излиза.)—

—Злата—. —(отподире му)—. Да н'забравиш хем!

ЯВЛЕНИЕ II

—Злата—, сама.

—Злата—. Разсърди са. Ех, горко му дошло. Като са нарел мъж, па и момински баща, трябва да харчи, ам'че как? Ний е'на мома имаме, трябва да и` правим по модата дрехи. Езер, тя, каквато си й тъй хубавичка, модите и` много мязат. Като са накичи, сякаш не е българка. И тъй, я! Да н'е тъй, дофтура ше ли я залюби? Той зер не е обикна човек, отбира от хубавото. Мене Анка ми й деликатна, енгенис, затуй той си я обикна дотолкоз, умира за нея! Хеле пък сега да я види с новата рокля, по най-новата мода, да си тури и капелото, още толкоз ще влезе в очи му. Нали ми казва той мене: „Тебе Анка ти мяза на съща вранцузойка, като за нея момък няма в града ви.“ И няма я! Наште момци... никакви, простаци... —Зная аз—... —[какво си мислят, че знаят и какво в действителност знаят героите!]

—Баща и` нека са одумва, кой ли ше го слуша?! Горко му дошло!

ЯВЛЕНИЕ III

—Злата, Анка.—

—Анка—. (като сочи новата си рокля, с която е облечена)—. Свърших си я, мане. Я, я виж!

—Злата—. (ухилено)—. А! Каква хубавичка! —(Поизгледва я изотзад.)— Колко добреж ти стои! Досущ друга та показва.

__Анка__ __(весело)___. Нели? __(Разхожда са подчотрено.)__
__Злата__ __(като я изгледва отгоре до долу)___. Бравос. Иди речи, че си българка. Де!... Никак... изляна, изкована вранцузойка. Добре казва дофтура.
__Анка__ __(наперено)___. Сега да ма види тъй...
__Злата___. Много ше ти са радва: той та обича.
__Анка___. Да си туря капелината, по-добре ще покаже. __(Туря си капела и гледа са на огледалото.)_ Я виж сега, мане!
__Злата___. Сега сякаш че си дошла от Аропата, съща мандама. Бравос! Нека са пукат душманките! Утре тъй да отидеш на свадба, хем чу ли?
__Анка___. То са знай. От таз мода още няма никоя...

ЯВЛЕНИЕ IV

__Горните, Марийка.___
__Марийка___. О! Честита, честита.
__Анка___. Мерси. Ще ли ти хареса?
__Злата___. Как е, Марийке, нели и` стои добре?
__Марийка___. Чудесна.
__Злата___. По най-новата мода, видиш ли?
__Марийка___. __(на Анка)___. По журнала ли си я скрои?
__Анка___. __(горделиво)___. Да, по журнала, разумява са.
__Злата___. Тя нашата Анка, тя си й марифетлия: нищо не са оттърва от ръцете и`: какото види по джурналата, направя си го __тъпкъсь__!
__Марийка___. Да, нейна милост и` привираща, има дарба за сичко...
__Анка___. Челяк като са мъчи...
__Марийка___. Преднела тертипи на европейките.
__Злата___. Не сал преднела, ами и` съща аврупейка.
__Марийка___. Да, съща европейка.
__Злата___. За такваз аврупейка трябва и един аврупеец, нали?
__Марийка___. Нито хората`.
__Анка___. Е пък и ти, мане? Сега нямаш друга хората`.
__Злата___. __(на Марийка)___. Виж __цир-вир-зацията__ како прави? Да е жив и здрав брат и`, той, като си дойде от Франция, изучи сестра си на аврупейски __тертип___.
__Марийка___. Блазе и`, че има учен брат.
__Анка___. Марийке, дохождай у дома честичко, па ний и тебе ще изучим на европейско.
__Злата___. Да, да! Тряба, трябва... Виж нашата Анка как са изучи? Да я чуш, кога са земе с дофтура на приказка, сал да ти й драго да ги слушаш.
__Марийка___. Твоя милост оставяш Анка да са учи на европейско, ами майка ми, каквато си е, не би ма оставила, да знае че света ще потъне, особно да приказвам с чузд човек. Пази боже.
__Злата___. Тебе майка ти й пък проста, па и ти не трябва да я слушаш. И Анкина баща ходи да са одумва, ами кой ти го слуша! Ний си караме алафрангата. Сега българското не струва пари, не!
__Анка___. Ако река аз да слушам баща си, трябва да си остана досущ дебела българка – простачка.
__Марийка___. Вий... да, можете, ами аз да не слушам майка си, която има сичката грижа за мене и от която ми зависи честта...
__Злата___. Гледай си работата, сега момата сама трябва да си намери честта; ти нито трябва да питаш майка си, че е жена стара, па и проста. Що ти отбира тя от днешното? Тя си знай стана, хурката. Ти гледай да са изучиш на сегашното, на алафрангата, на...цирвирзацията.
__Анка___. __(горделиво)___. Цивилизацията, речи`.
__Злата___. Хъ! Тъй... цивилизацията.
__Марийка___. Като българка, кога да е, ще бъда в ръцете на един българин, а у нас, българите, цивилизацията, която ваша милост разбирате, не е още в употреба.

__Анка__. Но трябва ний, младите, да я турим в употреба: ако остане на старите глави, хилядо години ще са минат, и българите се` тъй прости ще си останат.
__Злата__ (ухилено). Бравос, Анке, се` тъй прости и балбути.
__Марийка__. Преди тази цивилизация на модите българите имат нужда от положително учение, наука, просвещение.
__Анка__. Твоя милост си са зела подир думите на учителката. (Къмто Злата.)
Тя ни приказваше тъй.
__Злата__. Ех, ами! Разбрала тя, простата българка. Како ли знай тя? Не знае едно __бонджор__ да каже.
__Анка__. Нели ходихме толкоз време? Какво са научихме?
__Злата__. Нищо.
__Марийка__. Ако не друго, то поне какво ще рече истинско образование.
__Анка__. Ех, ами! Колко не щеш я!

ЯВЛЕНИЕ V

__Горните__, __Димитраки__.
__Димитраки__ (весело). __Бонжур__!
__Анка__. __Бонжур, мон шер фрер. Коман ву порте ву, биен?__
__Димитраки__. __Тре биен, мерси, ма шер съор.__
__Злата__ (ухилено, на Марийка). Виж како сладко иде вранцушкото? Да ти и` драго да го слушаш.
__Марийка__. Да.
__Димитраки__ (като улавя Марийка за ръка). Бонжур, мадмуазел Мари.
__Марийка__. Не зная французки.
__Димитраки__. Но гледай да са научиш: то трябва днес.
__Злата__. Тряба, зер!
__Димитраки__. Една мома като тебе трябва днес да знае французки. Да, ти трябва още да са научиш да __танцуваш__ на __полка__, __валс__, __кадрил__; да знаш как да са отнесеш на един кавалер, когато ти направи __комплимент__, как да правиш __етикети__ и други, и други...
__Злата__. Колко е сахато, Димитраке?
__Димитраки__. (като гледа на часовника си). Близко пладне.
__Злата__. Люльо! Манджата не съм турила още на огъня. Баща ви пак ще гърми.
(Излиза.)
__Димитраки__. И тъй, Марийке, ако желаеш да са научиш на европейските хора` и да говориш французки, идвай сякоги у дома, па аз ти давам честно слово как ще са занимава нарочно с тебе, както със сестра си.
__Марийка__. Благодаря, но не ще имам време.
__Димитраки__. Хъ, време. Остави сичко, па гледай да станеш една цивилизована __мадмуазела__.
__Марийка__. (усмихнато). Дето не ще го бъде.
__Димитраки__. То е в ръката ми, стига да обичаш.
__Анка__. Нейна милост не може да цени още цивилизацията.
__Димитраки__. Цивилизацията, Марийке, е слънцето на днешния век, слънце, което грее днес над цяла Европа, дето __мадамите__ са цветето на тази цивилизация. Да, там жените не са като тукашните робини. Във Франца, а именно в Париж, жената е тъй свободна, както и мъжът. Една __демуазела__ там зема си кавалерина, когато обикнала, па са разхожда с него, където си ще. Да, голяма свобода.
__Анка__. Тъй, Марийке, те европейки не похващат нищичко; слугините им вършат сичко. Те само себе си гледат: пазят си лицето от слънце, от вятър, па затуй си и турят __воал__, сиреч було. Па ръцете им, за да стоят сявга бели и меки, носят ръкавички, а снагата им, за да стои деликатна, стягат са с __корсет__, знаш?...
__Марийка__. Но ний сякам сме още далеч.
__Димитраки__ (горделиво). Не е истина, гледай сестра ми.
__Марийка__. Нейна милост... да, едничка в града ни.
__Анка__. Още, още...

ЯВЛЕНИЕ VI

__Горните__, __Злата__ със запретнати ръце.

__Злата__ __(свръснато)__. Дофтура иде, дофтура.

__Анка__. Люльо! Аз с новата рокля.

__Злата__. А че бир да си, по-добре.

__Марийка__. Да си ходя. __(Тръгва.)__

__Димитраки__ __(като я задържа)__. Що бързаш? Постой: имам да ти кажа нещо.

__Марийка__. Чузд челяк... срам ма е.

__Димитраки__. Срам ли? Браво, не та пускам.

__Злата__. Но сега той та завари.

__Анка__ __(която са глади)__. Иде ли?

__Злата__. Стойте вий, аз да са махна, та да н'ма завари тъй __(отива да нейде и са връща)__. Люльо! Завари ма, ам'сега?

ЯВЛЕНИЕ VII

__Горните__, __Маргариди__, __Райчо__, който слуша от тайно.

__Маргариди__ __(като влиза кокетски)__. Бонжур! __(Прави комплименти, здрависва са с Анка, с Димитракия, когато иска да земе ръката на Злата.)__

__Злата__ __(като му сочи ръцете си)__. __Пардъон, мушу.__

__Маргариди__. __Па д'коа, мадам Злата.__ __(Към Анка.)__ __Коман са ва-т-ил, мадмуазел?__

__Анка__ __(наперено)__. __Мерси, мосьо льо медесен!__

__Маргариди__ __(към Димитракия)__. __Мосьо Деметриус__.

__Димитраки__. Жву при, мосьо Маргаридес.

__Маргариди__ __(като изважда из джоба си един журнал за моди)__. Желаях да ви срещна и да ви дам журнала, когото приех от пощата.

__Димитраки__ __(като поема журнала)__. Да, журнала за моди. __Мерси__.

__Анка__ __(свръснато)__. За моди? Браво! Я да видя, __мон фрер__? __(зема журнала.)__ Хъ! Видиш? Тук има рокля от по-нова мода... Побързах...

__Маргариди__ __(като изгледва роклята и')__. Сега ли си я направи?

__Анка__. Да, __мосьо__, сега сефте я облякох.

__Маргариди__. А, bravo! Много добре ви хваща.

__Анка__. Мерси, __мосьо__. __(На Злата.)__ Мане, трябва да си направя и от тази мода, че е по-нова.

__Злата__. Стига да кажем на баща ти, па той ще ти земе.

__Маргариди__. Да, да! Тряба. По нас __демуазелите__ си имат по петнаесет-двадесет фустани.

__Димитраки__. Разумява са, една __дама__ трябва най-малко за месец по една рокля да зема от шивача.

__Злата__, А че и нашата Анка до петнайси се` трябва да ги има.

__Анка__. Мисля, повече.

__Злата__ __(ухилено)__. Приказвайте си, ваша милост, а аз да си видя къщната работа __(Като се покланя на Маргаридя.)__ __Адию__, __мушу__ __(Тръгва.)__

__Маргариди__. Адийо, мадам Злата.

__Злата__ __(като са повръща)__. __Мерсим___. __(Излиза.)__

__Маргариди__ __(към Марийка)__. Нейна милост?...

__Анка__. Нейна милост – наша съседка.

__Димитраки__. Мадмуазел Мари.

__Маргариди__ __(като улавя Марийка за ръка)__. Драго ми е да са запозная...

__Марийка__ __(срамежливо)__. Подобно...

__Маргариди__ Нейна милост има __типът__ на суцо българтарско момиче, тъй срамежливо.

__Марийка__. Имате право, господине: ний, българските момичета, не сме свикнали тъй лесно в запознавание на чужденци.

__Анка__. Нейна милост... майка и` май от старите.

__Маргариди__ __(към Марийка)__. Ма моля, вий не трябва да слушате вече майките си: те са стари, па и прости; те не знаят що ще рече цивилизация. Цивилизацията изисква едно момиче или една мома да бъде отворена, да приказва __франшман с един кавалер__. Не трябва срам.

__Димитраки__. Срамът показва простота.

__Марийка__. А аз вярвам срамът да е честта на едно момиче.

__Маргариди__. За една цивилизирана __демуазела__ срамът значи нула, нито има идея за срам.

__Марийка__. За нас срамът е голямо нещо, господине.

__Маргариди__ __(към Анка и Димитракия)__. Видите ли българските майки какви __мизерабили__ идеи дават на дъщерите си?

__Димитраки__. За такива стари брантии – холера, холера.

__Анка__. Браво, Дементиус, такава хората`?...

__Маргариди__. Негова милост има __резон__: такивата стари спират __прогреса на цивилизацията__, която изисква __персоналната и индивидуалната либертате__; не трябва срам, не трябва страх. Сички __нации__ в Европа са прегърнали днес цивилизацията, само вий, българите, не щете да са __конформирате и модифицирате__. Вий, младите, не трябва да слушате старите ръждиви глави, а гледайте напред към прогреса на цивилизацията. Вий трябва да имитирате като нас, европейци, които визитираме града ви; да са запознават с нас и да слушате нашите __инструкции__. Да гледате как са носим, как приказваме, как седим, как ядем и пием; и вий тъй да са носите, тъй да приказвате, тъй да седите, тъй да ядете, пиете и...

__Анка__. Виж, Марийке, аз не ти ли казвах? Слушай сега, разумя ли?

__Марийка__. Разумях. __(На себе си.)__ Да станем на маймуни.

__Анка__ __(към Маргариди)__. Ах, колко желая да отида на Европа, па зная аз...

__Маргариди__. __Мадмуазел__, и това е възможно, стига да го желаеш от сърце.

__Анка__. Мосьо, хората` ли е? Да има __колай__ утре да тръгна.

Маргариди улавя Анка за ръка и я отвежда на една страна. Същото направя и Димитраки с Марийка и я отвежда на друга страна на сцената.

__Маргариди__. __Ма шер Аннет__, бъди сигурна, как ще видиш скоро Европа, стига да са оставиш на моето __диспозирание__.

__Анка__. Ах, дано!

__Маргариди__ __(настрани)__. Не ма разумя.

__Димитраки__. Ти, Марийке, не трябва да слушаш вече майка си: тя е вече стара и умът и` са извял. Аз та обичам като моя сестра, та затова искам да та цивилизирам.

__Марийка__. Благодаря ти, но тази цивилизация не е като за мене.

__Маргариди__. __Ма птит ами__, там ще видиш много градове, дето цивилизацията е на върха.

__Анка__. Ах, боже, дали ще имам нея чест?

__Маргариди__. Ще имаш, __ма шер__, ще имаш, стига да ма слушаш.

__Димитраки__. Защото ти не си вкусала още цивилизацията, па затова и ти иде бо`зна какво.

__Марийка__. Каквото и да е, не е като за мене.

__Димитраки__. Не бъди такваз, слушай мене, който та обичам и ти желая доброто.

__Марийка__. Стори това добро на друга.

__Анка__. __Ах, мосьо, л`йороп, ла сивилизасион!__

__Маргариди__ __(любезно)__. __Уй, ма птит, л`йороп, ла сивилизасион, с`е тре жоли, тре маанифик! Ж т`ем, тю е мон анж!__

__Анка__. Като отидем на Европа ще са науча добре францушки, нели?

__Маргариди__. О, сан дут!

__Димитраки__. __Язык__ за хубавината ти, Марийке! Ако не ма послушаш, ти ще бъдеш една ревнива ябълка, хвърлена на свините.

__Марийка__. Каквато ми бъде честта.

__Димитраки__. Честта ти е в ръцете ми, стига да искаш да та направя честита на света.

__Марийка__. Честта ми е от бога.

__Анка__. Надявам са скоро да улесня французките. Имам вече начало.

__Маргариди__. О, бъди сигур, __шер Аннет__, кога бъдеш с мене, за два-три месеца ще бъдеш цяла французойка.

__Димитраки__. Слушай ма, Марийке, не са оставяй в злочестина, остави са на мене, инак ще са каеш.

__Марийка__. Може да остана и най-злочестна на света, но никоги не бих са предала в ръцете на един ергенин. Забавих са, да си ходя. __ (Тръгва да си отива.) __

__Димитраки__. Ах, Марийке! __ (Въздържа я.) __ Постой, аз не съм си свършил още думата.

__Марийка__. Моля ти са, остави ма, ще ми са сърди майка. __ (Към другите.) __ Прощавайте.

__Анка__. Адийо, Марийке, адийо.

__Марийка__. Сбогом. __ (Излиза.) __

__Димитраки__. __ (настрани) __. Дебела глава!...

ЯВЛЕНИЕ VIII

__Маргариди, Димитраки, Анка, Злата__

__Злата__ __ (настрана, към Димитракия) __. Баща ви си доде. Минете в другата одая.

__Димитраки__. Мосьо Маргаридес, ж ву при, да минем в другата камера.

__Маргариди__. А во з'ордр, мосьо! __ (Отиват двама те) __

__Злата__ __ (на Анка) __. Хай иди и ти, да не те завари тука, па да хване да вика отгоре ти.

__Анка__. Уф, пък и този татю! Не може да поседи още малко на дюген.

__Злата__. Остави са! Той дошел за обед, а още не е готово, че не знам какви ще ги слушам пак.

__Анка__. Горко му дошло! __ (Отива в другата стая.) __

ЯВЛЕНИЕ IX

__Злата__, сама

__Злата__. Манджата пак не е готова. Сега ще хване да гърми отгоре ми. Какво да го излъжа?... Какво, какво?... Да кажа месото беше старо, та не увря скоро?... Не бива: той го е купил, знай го. Да река лук нямаше?... Пък има: вчера го купи. Да кажа масло нямаше да опража лука?... Пък и то има. Какво да го излъжа?... Какво, какво?... Ха! ... Да зема да изтърся солника в пепелта, па – сол нямаше; тъй, я? Сол нямаше. Туй му запуша устата нему. Жената трябва да знай да лъже мъжа си, проста й оназ, дето казва правото. Да са махна аз, да не ма завари, да сяка, че бях се` в мутофака. __ (Излиза.) __

ЯВЛЕНИЕ X

__Райчю__, после __Хаджи Коста__

__Райчю__. Пак не е готово... Отзарана насам постирай уши! Чакай! Не ти дават барим един дробен хляб, да си позалъш гърлото. Ама че на врата изпаднах, ха! __ (Ухилено.) __ Ама и чорбаджията дойде като кон на празна торба – и той же чака.

__Хаджи Коста__. Райчо!

__Райчю__ __ (свърснато) __. Чувам, чорбаджи.

__Хаджи Коста__. Кой беше тук?

__Райчю__. Беше, чорбаджи, онзи... той...хекимин ли е, какъв е?

__Хаджи Коста__. Та що търси той... тук, в къщата ми?

__Райчю__. А, че... Зная ли, чорбаджи. Гледам, той... като доде, и чорбаджийката, и Анка дават с него уста със уста, па...

__Хаджи Коста__. Какво па?

__Райчю__. Демек... приказват си.
__Хаджи Коста__. Като какво?
__Райчю__. А, че... разбирам ли им? Дълбоки работи, тъй хе, вранцушки! Измайват са, па...
__Хаджи Коста__. Де й чорбаджийката?
__Райчю__. Сега отиде в мутофака.
__Хаджи Коста__. Беки още не е наготвила?
__Райчю__. Не е, ам'че как.
__Хаджи Коста__. _(като си повива главата)_. Ях, ярабим! Кажи и` да дойде сам.
__Райчю__. _(като се обръща)_. Хъ, япали я.

ЯВЛЕНИЕ XI

__Горните, Злата__

__Злата__ _(със запретнати ръце)_. Де й Райчю?
__Райчю__. Япали ма.
__Злата__. Не знаш, хаджи, отюкках са.
__Хаджи Коста__ _(намусено)_. __Себеби__?
__Злата__. Ама нали от заран не са сумясах да прегледам дали имаме сол. Кога посегнах да гудя на ястието, солника, гледам, досущ празен. Да отиде Райчю да купи завчас. Аз нямах пари в себе си, инак досега щях да го проводя я?
__Хаджи Коста__ _(като изважда от кесията си пари и на Райча)_. На`, да отидеш __качарак__ да земеш сол.
Райчю, додето върви скоро, препинява са и пада.
__Хаджи Коста__ _(гневно)_. __Къор оладжа__!
__Райчю__ става и излиза.
__Злата__. Ще почакаш, хаджи, доде дойде солта.
__Хаджи Коста__ _(заканено)_. Каква сопа ти са стои тебе!
__Злата__. А че сега аз ли съм крива?
__Хаджи Коста__. Ба! Права си като въже в торба, __анадънму__?
__Злата__. Да ти са позлатя, аз се` пак лошева.
__Хаджи Коста__. Кой беше тук?
__Злата__. Кой ще бъде? Бяха...
__Хаджи Коста__. Кой?
__Злата__. Нашите, ми са струва, беше и...Марийка. Аз, хаджи, бях се при огъня, гледах си работата.
__Хаджи Коста__ _(сърдито)_. Гледала си работата, а? Каква вещица си ти! Де й Анка? _(Вика.)_ Анке!

ЯВЛЕНИЕ XI

__Горните, Анка__

__Анка__. Що е, тате?
__Хаджи Коста__. Кой беше тук?

Злата намига на Анка да не казва.

__Анка__. Беше...Марийка, батю..
__Хаджи Коста__. Още?
__Анка__. Сетне дойде мосьо Маргариди да дири батя; зе го и излязоха.
__Злата__. Ха! догадих се аз някой доде, па скоро-скоро излезе. То мосьо Маргариди ли беше?
__Хаджи Коста__. Же го замагаридям аз него. Той чапкънин да н'ми стъпва в къщата, че му счупвам краката. Де й нашия магарски син.
__Злата__. Види са, излязъл.
__Хаджи Коста__. Да н'ми мъкне той мене тука таквиз багабонти, че го земат и

него дяволите.

__Анка___. Той е доктор, тате; той не е лош човек.

__Хаджи Коста___. Ти го разбра, а? Или и ти му са сочиш?

__Злата___. (като намига на Анка, към Хаджи Коста)_. Как щяла? Хич аз оставям ли я?

__Хаджи Коста___. Бе ти ли?... Зная та каква маймуна си. Вий като видите такъвиз ябанджийски хайти, па уста ви отворени остават, __анадънму__? Пустата ви алафранга! Ума си в главата сбирате, зере кога ли же ма земат дяволите, па же ви кажа аз на вас... (Разхожда се.)_ Мене къщата ми не е хан, __анадънму__?

__Анка___. Тате, ами хумаюн за фусти донесохте ли ми?

__Злата___. Донесоха ти.

__Анка___. Тате, аз си свърших новата рокля. Я виж, добре ли си я направих?

__Хаджи Коста___. Да са сочиш на онзи чапкънин, а?

__Анка___. Не, тате, аз си премерих новата рокля.

__Хаджи Коста___. Пред онзи чапкънин, а?

__Анка___. Как щяла съм, тате, хич да бъде работа ли е?

__Хаджи Коста___. Ама ти шу си крива? __Маймун акъллията__ ти майка.

__Анка___. А че, тате, пък и ти се`я хукаш, се`и`се сърдиш.

__Злата___. А че тебе баща ти, синко, я тъй хе, за нищо никакво ходи да са сърди!

__Хаджи Коста___. (гневно)_. Бе да та оставя да направиш за смях къщата ми, __анадънму__?

__Анка___. Уф, тежко ми е да слушам. (Излиза.)_

__Хаджи Коста___. Ума си в главата сбирай, ти казвам, жено, зере!...

__Злата___. (смело)_. А че какво зере? Еня ма й от хора простаци.

__Хаджи Коста___. (като я изгледва криво)_. Я гледай я, маскара!...

__Злата___. Ам'че не съм ти робиня да ма хукаш тъй, мина са еничерството.

__Хаджи Коста___. (разгневено като издига ръка на нея)_. Еничерство ли? Гиди резил.

__Злата___. побягва и __Хаджи Коста___. след нея. Завесата пада.

Действие второ

>>

Проста къщичка на баба Стойна, с три-четири прости столчета за седение.

ЯВЛЕНИЕ I

__Баба Стойна___. с очила, преде на хурка. __Митю___. който са задава, с широки панталони францушки, дълъг сюртук и фес.

__Митю___. (весело)_. О, добър ден, бабо.

__Баба Стойна___. Дал ти бог добро, синко, добре си ми дошел. (Като са понамества.)_ Запоядай, запоядай.

__Митю___. (който зема един стол и сяда при нея)_. По сега махни тази хурка, бабо; що си са замъчила на старини? На младо време дето си прела, не ти ли стига?

__Баба Стойна___. Ей! Синко... да има баба ти отде, че да н'гледа на хурка. Пусто гърло не пита, че си старо, ами се`ище. Дядо ти, бог да го прости, доде беше жив, се`пак друго беше: барим един хлебец имаше кой да принесе вкъщи!

__(Нажелено.)_ Ами той, горкия, като легна, та умря! (Подсмърча.)_ Ех!... Остави ма с празни ръце. Сега како ще сторя?... Живо в гроба не са влиза, ки!

__Митю___. Да са живи достове, бабо.

__Баба Стойна___. Да са живи, синко, от умряло що бива?

__Митю___. Светът тъй е направен, бабо: хората да си помагат едно друго.

__Баба Стойна___. Тъй, синко, ами и то, доде й младо, ше помага.

__Митю___. Бе и за старичките има работа... Да речем сега, аз защо съм дошел?

__Баба Стойна___. Зная ли та, синко?

__Митю___. Разумява са... за работа.

__Баба Стойна__. Ако ми иде отръки, синко.

__Митю__. Твърде добре ти иде... стига да искаш, и от тази работа, разумява са, ще имаш и файдица.

__Баба Стойна__ (ухилено)_. Е, то... от файдата си кой бяга?

__Митю__. Ти знаш, бабо, от малък... без майка, па и откъм роднини господ не ма е зарадвал; двама с баща си... сами; къщата си се` на людски ръце гледа, па то... людското, знаш, не е като свое.

__Баба Стойна__ (ухилено)_. Е, е!... Сещам са. Тряба, синко, трябва: къщата ище домница, па и ти зер... по сега... времето ти й.

__Митю__. Ако е рекъл господ...

__Баба Стойна__. То... господ го е рекъл, синко. __ (Важно.)_ Езер трябва по сега да са прибереш и ти като сичките хора – да си земеш е`но булче, па да са радвате, доде сте младички. Хей!... Синко! Нели бях и аз млада! Нели съм се радвала! Нели зная!... Ами господ тъй щял: на старо време да остана я тъй хе!... Самичка.

__Митю__. Мъчно е, бабо, само`, мъчно!

__Баба Стойна__. Господ, синко, защо дал мъж и жена? Нали да си животят нае`но и да са радват един на други. Дядо ти, лека му пръст, доде беше жив, се` друго беше, се` имах челяк при себе си... Ще излезе донейде, па аз, езер, като сяка ступанка, се` имах кога да дочаквам. Ше са зададе по е`но време от пътните врата, ше изляза, ше си го посрещна весело. Той, горкият, видиш се` носи по нещичко. Ех!... Баба ти ше земе, ше посготви гозбица, какото дал господ, ше седнем двамца на софра, ше си похапнем, ше си попийнем, ше си посприкажем... езер, като секи мъж и жена. __ (Нажалено.)_ Ами той на бога бил по-драг, та си го прибра __ (подсмърча и бърше очите)_, а мене остави... че за какво?... Сама в къщи като кукувица!... Боже, прости ма! __ (Прекръстя са.)_

__Митю__. Гледай си работата, бабо. Господ си има грижата и за тебе: никой гладен не е умрял. Ти мене гледай, бабо, __хелбетте__ аз не ща та остави.

__Баба Стойна__. Да си ми живичък, синко.

__Митю__. Сал на работа да та видя.

__Баба Стойна__. А че, синко... зная ли аз? То пак трябва ти да ми посочиш вратата, езер, дето ти й сърцето, па аз да отида там да хлопам.

__Митю__. Слушай да ти обады. __ (Баба Стойна си простира главата.)_ Мене сърцето ми е паднало у Хаджи Костови, знаш?

__Баба Стойна__. Е! Зная ги, зная; тии ми са отблизо познайници, честичко си ходя аз у тях.

__Митю__. Па зная, та затуй са дотекох до тебе...

__Баба Стойна__ (разсъдително)_. Момичето е младо, хубавичко, прилично, и речи, че е е`ничко в града ни – неговото тъкмение, неговата премяна я няма у никоя, маришетлия й тя; ами... майката... тя май... ходулка, па и присмехулка. Колчам ида у тях, тя се ще намери да са присмей на този, на онзи – българите били прости, били балбути, гаче тя не е българка.

__Митю__. Майката... ти не гледай; момичето е млада. То като влезе в ръце, докарва са на път.

__Баба Стойна__. Крушата май от кореня си далеч не пада, ами, както си каж, младо й; като са нарече еднъж домомница, трябва да слуша мъжа си, како ше стори?

__Митю__. То са знае. И тъй, ти ще отидеш и ще гледаш как-как да докараш работата наред – ще хоратиш там... вече каквото та е господ научил.

__Баба Стойна__. Хе, хей! Синко, баба ти тебе колко-колко ергени е зарадвала!

__Митю__. Да та видя и сега. От мене, бабо, имаш един кат дрешки. __ (Изважда от джоба си пари.)_ Земи засега тези... да си направиш харачлък.

__Баба Стойна__ (престорено, като че уж не ще)_. А че... синко...

__Митю__. Де земи, земи, ти си жена бедна.

__Баба Стойна__ (като зема парите)_. Ей, синко, господ здравие да ти дава. А че... тъй като е, аз да са забрадя, па... __ (Става и зема да са забражда.)_

__Митю__ (става, ухилено)_. Да е на добър час, речи, бабо.

__Баба Стойна__. На добър час, синко, на добър час. Дано господ и Св. Богородичка...

__Герги__, който носи в ръка си свързано у кърпа нещо мезелик, __Пенчю__, с едно щъкло ракия в ръка.

__Герги__ __(като идва изеднъж на Пенча, който не са я явил още)_ Ела са`м, ела; тук... наскочихме го.

__Пенчю__ __(като идва)_ Я гледай го! Браво!

__Герги___. Добър ден, бабо.

__Баба Стойна___. Дал ти бог добро, синко, запоядайте, запоядайте.

__Пенчю__ __(на баба Стойна)_ Бонжур, мадам ангаже.

__Баба Стойна___. Не ги отбирам аз таквоз... тъй... __(Като изгледва щъклото.)_ Ам'то защо ти й, бре?

__Пенчю__ __(като издига щъклото)_ Бяла рада, бабо, да живеи!

__Баба Стойна__ __(засмяно)_ Их, хи, хи!

__Пенчю__ __(настрана)_ Смеш са, зер угади келепира...

__Герги__ __(на Митя)_ Тебе не ти е чиста работата. Що търсиш тука?

__Митю__ __(на баба Стойна)_ Слушай го...

__Баба Стойна___. Той си поидва да пообихожда баба ви; защо че е тя самичка – няма никого.

__Герги___. Да и` намерим тогаз един другар.

__Пенчю___. Добре каж. Аз знаа един млад дядо, който си търси една млада бабичка. Земаш ли го, бабо?

__Баба Стойна__ __(ухилено)_ Ей, синко... а че бива ли, бре, аз...

__Герги___. Какво ти? Тамам къща да уредиш.

__Пенчю___. Тамам на мъж да са радваш.

__Баба Стойна__ __(засмяно)_ Ах, ха, ха! А че...

__Пенчю___. Няма аче, няма маче; аз кум ще ти стана.

__Герги___. А аз петлар.

__Митю___. Па аз девер тогаз...

__Баба Стойна___. Ей, синко, то господ като рече, како не става. Баба Дойчювица нели на старо време мина през венчило? Кога е писано на главата, то...

__Митю__ __(на Пенча)_ Дай да почерпим баба Стойна.

__Пенчю___. Добре каж. __(Налива в чаша.)_ Заповядай, бабо, дръпни му едничка.

__Баба Стойна___. А че... ше ходя нейде си, па да н'замирисам...

__Митю___. Гледай си работата – ти си стара жена.

__Герги___. Ако отидеш на някоя __цивилизована__, __алафранга__ къща, ще ти са смеят, бабо.

__Баба Стойна__ __(с чашата в ръка)_ Горко им дошло!... Е, наздравица ви, кой какото мисли, господ и Св. Богородица да му й на помощ. __(Пие.)_

__Сички___. Амин, бабо. __(След като пи.)_ Да ти е сладко, бабо.

__Баба Стойна__ __(като си покланя главата)_ Сладко ви здравие и имание, синко!

__Митю__ __(на Пенча)_ Па дай да кусаме и ний от този бумбаарек.

__Баба Стойна___. Да ви даде баба столченца. __(Дава столове.)_ Поседнете си, де, поседнете. __(Всички насядват.)_

__Пенчю__ __(като налива на Митя)_ __Бюрунуз__!

__Митю__ __(като да пие)_ Да живеи алафрангата! __Иш-алла__! __(Като налива на Гергия.)_ __Бур яху__!

__Герги__ __(като пие)_ Да живеи __цивилизацията__!

__Сички___. Да живеи!

__Герги__ __(който развива кърпата с мезелика)_ __Бюнуруз___. __(Сички си земат.)_

__Пенчю__ __(като да пие)_ Е, бабо, да имаш __късмет__, млада булка да са мъдриш, ръка да цалуваш. __(Пие.)_

__Баба Стойна__ __(като са смее)_ Ах, ха, ха! Ей?...

__Герги___. Бабо, мож ли ми направи пазара за Хаджи Костовата __мадмуазела__, българското __алафрансе__.

__Митю__ __(на подсмех)_ Не же може.

__Пенчю__ __(като налива и дава на бабата)_ __Алафрансе___. __Ж ву при,

мадам__!

__Баба Стойна__ (като поема чашата)__. Не ше ли стане много? __(Пие.)__

__Пенчю__ (доде пие бабата)__. __Браво, мадам мадмуазел__!

__Герги___. Е, бабо, не бива ли?

__Баба Стойна___. Не ти отбрах.

__Герги___. За Хаджи Костовата __мадмуазелка__ ти казвам.

__Баба Стойна___. Каква й тя Хаджи Костовата зелка.

__Пенчю___. Браво, браво, тъй, бабо, тъй, __зелка, зелка__...

__Герги___. За момата му ти казвам.

__Баба Стойна___. Тя, синко, не е като за тебе. Аз ше ти намеря по-другичко, тъй хе! Дето слънце не го е видяло!

__Митю___. И за мене, бабо, някое тънко, високо, чернооко...

__Пенчю___. И за мене, бабо, едно русокосо, ваклесто, дундесто __демуазелче__.

__Баба Стойна___. Баба ше ви намери, синко, сал да сте ми живички.

__Герги___. (като зема да пие)__. Да живеј __алафрансето__!

__Митю___. (също)__. Да живеј __цивилизацията__!

__Пенчю___. (към баба Стойна)__. Я какви смучат; сякаш че са __сюнгери__.

__Баба Стойна___. Млади са, па и българи.

__Пенчю___. Тъй, я! днешните млади българи тъй трябва да са съобразяват с днешната цивилизация, що ни владее. Инак, който не знае да хвърга, той е фанатик.

__Герги___. Е, бабо, кажи ми, за Анчето ли ще бъде?

__Митю___. Анчето не е като за твоята уста лъжица.

__Пенчю___. Мосьо __Маргариди__ мему ше му обруси цвета.

__Баба Стойна___. Кой той Мармариди?

__Митю___. Доктора, бабо, хекимина.

__Баба Стойна___. Хм! Хаджи Коста... какъвто си е той!...

__Пенчю___. Сега, бабо, е алафранга светът: момичето, когото си ще, него зема.

__Баба Стойна___. Ам'че да ти кажа, в Хаджи Костовата къща петелът пей.

__Пенчю___. Ба, кокошката пей.

__Баба Стойна___. Ази е'но време, като бях мома, умирах подир кавалджията Станя, ами баща ми, лека му пръст, остави ли ма? Заиска ма дядо ви, бог да го прости; този ше земеш, рече, че друго не би. Ех и аз, како ше сторя, баща е, реках, трябва да го послушам. Направихме свадба, както дал господ, ами мене сърцето ми се` подир другия. Сетне, като мина венчилото отгоре ми, прилепнах, на който ми й бил честта, хайде.

__Пенчю___. Тъй, бабо, тъй; то...като прилепне, то... друго става.

__Герги___. (като става)__. Хей, господиновци, на лозие щяхме да ходим, я?

__Митю___. (като става тоже)__. Добре каж, да вървим, па да са върнем по-скоро, че довечера ше отидем на сватба.

Всички стават, __Герги__ прибира кърпата, __Пенчю__ взема щъклото.

__Пенчю__ и __Герги___. Да, да на сватба. Сбогом, бабо. __(Тръгват.)__

__Баба Стойна___. С поздравичко, много здравие си носете.

__Митю___. (който поостава назад)__. Гледай, бабо, как-как един здрав двожаб да земеш. Довечера ше ти дойда.

__Баба Стойна___. Добре, синко. Аз си зная работата, ти бъди рахат.

__Митю___. Да та видя. __(Излиза.)__

ЯВЛЕНИЕ III

__Баба Стойна__ като са сглажда сама.

__Баба Стойна___. Господ ми го проводи __(гледа парите, що зе от Митя)__, сполай ми ти, боже!... Ше има и за хлебец; и за гозбица; ше има и за винце... да си поусетя сърчицето... Ше зная аз как да си го похваля. Дано, боже, станяше работа... „Ше имаш, каже, един кат дрешки.“ Ох, дано!... __(Поизгледва роклята си.)__ Че съм са опърпала. __(Ухилено.)__ Па ако бъде истина и то...„Аз зная, каже онзи, един млад дядо търси си една млада бабичка.“ __(Смее се.)__ Хе, хе, хе!... Де да дадяше господ... па да са гледаме на старо време. Ама хората щели да рекат, че съм стара; ех, па и той дева не ше бъде млад, я? __Хелбетте__ ше си бъдем акрани. Па и чак дотолкоз не съм

стара: от мене по-стари има. Не ше ли мога да са устоя на един мъж?... Хе, хей! Какво ше си го кѳтам аз него! Сал дано господ и св. Богородичка... _ (Прекръстя са и отива.) _

ЯВЛЕНИЕ IV

Една стая в къщата на Хаджи Коста – с маси и столове на дъното. На масата – огледало и един журнал за моди; врата наляво и надясно.

Анка _ (която дохажда сама и право на огледалото)_ : Той трябва да доде... да ма свари, както трябва. Вчесана ли съм според журнала? _ (Гледа си косите.) _ Я да видя. _ (Зема журнала и гледа.) _ Също. _ (Пристъпва, гледащй са на огледалото.) _ Европейките, разумява са, тъй са носят. Ах, да съм сега в Европата! _ (Отива донейде и са връща.) _ И модите мязат на хубавеляк челяк. На грозното, то... дрехата плаче отгоре му. Добре, че не съм грозна... убивах са. _ (Гледа на журнала.) _ Ах! Каква хубава мода й тази! Как добре ще ми стои. Ама де! Да рачеше да ми земе материя, по-скоро си бих направила и по тази мода. Ама де! Такъв баща токо!... Да не ми ставаше баща. Защо господ не ма е дал дъщеря на един европейец, на един цивилизован баща? О, тогази аз щях да нося каквото си ща. Той, като е такъв простак, сал знае да са кара вкъщи. Да зема аз нему да му мета, да му готвя, да му промивам като една слугиня. Да ма прощава негова милост; нямам време да му ставам робиня. Добре, че имам мосъо Маргариди; той като е, не ма е еня. Разумява са, той ма обича. _ (Отива на огледалото.) _

ЯВЛЕНИЕ V

Анка, _Райчо_, който са задава.

Анка. Що е, Райчо? Донесе ли ми дантела?

Райчо. _ (като цѳква с уста си)_. Тѳ!

Анка. Ам' що ми си дошел?

Райчо. Дошел... Чорбаджията ма проводи да ви обадя да пригответе по сега, че той сега же доде да яде хляб.

Анка. Аз се наядох, да яде и той какото намери.

Райчо. Тѳй, ама пак же са сърди. Знаш ли ти то?

Анка. Горко му дошло. Ти мене защо да не ми донесеш дантела, а? Нели ти зарѳчах?

Райчо. _ (като се прозява)_. А?

Анка. _ (настрана)_. Ух, какъв простак.

Райчо. А че чорбаджията като не ми даде.

Анка. _ (с отвращение)_. Защо не му спомена, а?

Райчо. Нели му рекох? Той подви глава, па... ни черно, ни бяло.

Анка. _ (също)_. Ха, махвай са отпреде ми.

ЯВЛЕНИЕ VI

Горните, _Злата_.

Злата. _ (сврѳснато на Райча)_. Ам' ти що търсиш тук, бре? Хади вѳн.

Райчо. Чорбаджията же си доде, па же иска да яде.

Злата. Хади вѳн ти казвам, не чуваш ли?

Райчо. _ (като трѳгва)_. Аз же ида, ам... хляб?... _ (Излиза.) _

Злата. _ (на Анка)_. Посглади са – дофтура...

Анка. Ах, боже, иде ли? _ (Зема да са глади.) _

Злата. Скоро... Гуди си и капелето.

Анка. Не трябва.

Злата. Хем, като влезе, да го уловиш за рѳката, знаш? Като европейките...

Анка. Нито хората`. Не ще остана като простачка, я! А, ето го иде.

ЯВЛЕНИЕ VII

__Маргариди__, __Анка__, __Злата__

__Маргариди__ (който прави комплименти)_. __Бонжур__, __мадмоазел__.

__Анка__ (който го посреща весело и го улавя за ръка)_. __Бонжур__, __мосьо__.

__Злата___. (който тоже го улавя за ръка)_. __Бонджор__, __мушу__.

__Маргариди__. Мерси, мадам Злата. Мосьо Деметриус не е ли у дома?__

__Злата___. Сегичка излезе да са срещне с ваша милост. Той без мушу

__Маргавриди__ не може; обича ви като брат.

__Маргариди___. __Маргариди___. О, и аз го обичам повече от брат; обичам и вас като същи мои роднини. И ако имате благодарение, можв да станем истински роднини.

__Злата___. Благодарението, мушу... от наша стране ше са намери... езер како да кажа...

__Маргариди___. Много ми е драго, мадам... също и от моя страна... сърцата ни са посрещват.

__Злата___. Тъй, мушу, посрещват са, ами... посреде има малко... кривичко, ама, ако ще господ, ще са оправи. Ваша милост си приказвайте, а аз си имам малко работа, ще прощавате, __пардьон___. (Пристъпва назад.)

__Маргариди___. Да, да! Вижте си работата, да не ви въздържам.

__Злата___. Да бяхме в Авропата, не щяхме да имаме тези работи; ама тука... на простата земя, како ше сторим?

__Маргариди__ (ухилено)_. Тъй, тъй, добре казвате проста земя, проста.

__Злата__ (като се покланя)_. __Адию__, __мушу___. (Излиза.)

__Маргариди___. __Адийо__, __мадам Злата___. (Улавя Анка за ръка.)_ Е, __мадмуазел Аннет__!... Я кажи ми как прекара тази нощ?

__Анка__ (престорено)_. Добре, __мосьо__, __мерси__.

__Маргариди__ (като зема стол за Анка и за себе си и сядат сред сцената едно до друго)_. Аз, горкият, цялата нощ с акъла на моята __шер Аннет__; заспя, събудя са, този ангел се` пред очи ми. И тъй душата ми си __тиранисва__... да... и __тиранисва__ зле. Кажи ми, __ма шер Аннет__, имаш ли таквази __тирания__? __Сетадир__, любиш ли ма?

__Анка___. Хора от цивилизацията кой не ще ги люби.

__Маргариди__ (любезно)_. Ти, __ма шер Аннет__, не си никак родена, за да станеш жена на един българин; __натурата__ та е дарила, бога ми, с таквази __шермантна__ хубост, с таквизи физически __авантажи__, с таквизи __персонални__ грации, дето трябва да бъдат само за __сентименталното__ сърце на един европеец. Да, __ма птит ами__, ти си родена да живееш не между __игнорентите__, простите, а в пазвата на цивилизацията.

__Анка___. Цивилизацията...да, тази цивилизация, която аз толкова обичам и желая...

__Маргариди___. Да, имаш __резон___. Голям грях ще бъде, ако останеш в тази простата земя.

__Анка___. Брат ми, който познава що ще рече цивилизация, същото казва; ами баща ми, като не е там... за да са разбере, е страшен противник.

__Маргариди___. Тъй са простаците. А майка ти?

__Анка___. Маня, тя... обича цивилизацията.

__Маргариди___. Браво. Ето жена, както трябва. Баща ви... настрана. Майка ти и брат ти са наши – __са ва тре биен__. Парконсеканс, ма шер Аннет, ти си ендендента, стига да __десидасаш__ и да са оставиш на мене. О тогаз, тогаз... __шер Аннет__, ще видиш светливата Европа; да... ще отидем на Виена, на Париж, на Лондон и...други много, много цивилизовани градове, дето ти ще са видиш... как да ти кажа?... Да речем... в рай – никак по-долу. Идваш ли?

__Анка___. След едно законно венчавание, да.

__Маргариди___. Сичко това ще са извърши... разумявате... да речем... тук близо у едно село, дето имам най-голяма __енфлюенция__; стига да заповядам, и сичко е готово.

ЯВЛЕНИЕ VIII

__Горните__, __Злата__, после __Хаджи Коста__ и __Баба Стойна__

__Злата__ __(която влиза свръснато)__. Баща ви...

__Анка__. Ух, токо!... Да не додяше.

__Маргариди__. Аз ви оставам. __(Здрависва ги.)__ __Адийо, ма шер Аннет.__ Виж, помисли си. __(Излиза от друга врата.)__

__Злата. Адийо, мушу.__

__Анка. Оревоар!__

__Хаджи Коста__ __(който са задава с чибук и след него Баба Стойна)__. Ела да видим, бабо, како же ни обадиш.

__Баба Стойна__. Како сте, хаджийке, живо-здроаво ли сте?

__Злата__. Добре сме __(настърни)__, да са не видяше макар! __(към Анка)__.

Ам'ти, пилето ми?... Здравичка ли си ми?

__Анка__. __(презряно)__. Да __(настърни)__. Пюх!... Ракия пило. __(Излиза.)__

__Хаджи Коста__. Дайте на баба Стойна един стол.

__Злата__ __(като подава стол)__. Запоядай, бабо. __(Баба Стойна сяда.)__

__Хаджи Коста__ __(като сяда и той, зема да пълни чубука)__. Ей, как си със старината, бабо, държиш ли са, държиш ли?

__Баба Стойна__. Старината, хаджи, не дотолкоз, ами видиш ли ти, кахърите – те събарят челяка. Езер... да речеш от старина... от мене по-стари има, ами?...

__Хаджи Коста__. Дето же рече, не си дотолкоз стара, а?

__Злата__ __(на себе си)__. Стара дърхолщина, има са още млада.

__Баба Стойна__. Мми!... __(Сочи коленете си.)__ Я тези, хе! Май хванаха да н'държат – кахърите како правят!... __(Въздиша.)__ Ех, како ше сторя? __Късметят__ ми тъй бил! Той да умре без време, па да ма остави кахъри да бера. Мъчно, хаджи, само` мъчно! Той, бог да го прости, като беше жив, се` друго беше.

__Хаджи Коста__ __(вика)__. Райчо!

__Райчю__ идва.

__Хаджи Коста__. Един огън.

__Райчю__ отива да донесе огън.

__(На бабата.)__ Дето ще рече, ти гледаш още къща, сал един другар же ти трябва.

__Злата__ __(настърни)__. Ух, токо то й беше кусура!

__Райчю__ донася огън и излиза.

__Баба Стойна__. А че... кир хаджи, да ти кажа: за мазание, за прание досега, слава богу, на хора не съм са молила.

__Злата__. Сал без очила не та бива.

__Баба Стойна__. Очите ми, хаджийке, са май слабички. Да речеш от старина, не! Ами понякогаж главата ми хучи, па ми притъмнява на очите; ами га си туря кана, главата ми се постягва и очите ми друго стават.

__Хаджи Коста__ __(насмешно)__. И тъй, бабо, да ти намериме ний тебе един другар, __анадънму__?

__Баба Стойна__ __(ухилено)__. А че... зная ли аз... този-онзи се` токо ми поспоменуват, па аз... езер... како да кажа?

__Злата__. Твойто женение по сега минало, бабо, минало.

__Баба Стойна__. А че... хаджийке, то се` пак... езер хората какото видят __мунасип__... челяк не знай... какото й писано, то... се трябва да мине през главата му. Ти мож дан'знаш, хаджийке, ами аз повня: е'но време баба Рада, га беше мома, либяше са със Кокошката, дядо Гергя. И той луд подире и`, и тя луда подире му. По е'но време я заиска; ами баща и`, като не рачи да я даде, че си обичаше май млошко ракийцата – ожени я за други, па и той зе друга. Как да са случи, езер от бога, на старо време и той удовя, па и тя стана довица. Ех, като им било писано на старо

време да живеят на е'но, се` пак са зеха, по път и по закон. И да видиш, тяхната обич нийде я нямаше – животиха си по-добре и от младите.

__Хаджи Коста__. Тъй е то, бабо, истинската обич никоги не остарява, стига сал мъж и жена да си уйдисат. Ами кога мъж тегли на е'на страна, а жената – на друга, какъв __дирлик__ чакаш от нея къща.

__Злата__ __(на себе си)__. Този камък е на мене.

__Баба Стойна__. Тъй, хаджи, тъй! Затуй трябва да са гледа, дорде не са са зели, дали ше си __уйдисат__, както ти каж.

__Злата__. То са знай, трябва да са гледа... ама не токо имали сме мома, па дай я там... на кого бъде. То само простите казват: там да е мъж, че како ще да е.

__Хаджи Коста__. Ти се`... простите... __анадънму__.

__Баба Стойна__ __(съзето)__. Вашата мома, тя... да ви й жива... за нея трябва тъй хе един... както си й тя, да и` бъде лика-прилика, дето рекли.

__Злата__. Нашата мома, бабо, си й деликатна, еугенис; не е като другите... да н'отбира от хубавото, __цивил__... __вил__... __зацията__.

__Хаджи Коста__. Не я хвали дотолкоз, де, че не знаеш какъв же и` бъде __късметя__.

__Баба Стойна__. Неи __късметя__ й готов, сал вий да речете, ха!

__Злата__. Нейния __късмет__ господ го знай.

__Баба Стойна__. Мястото си й много добро, хаджийке, езер како да кажа, кусур няма: момчето си й баш търговец, дюгеня му й пълен с имание, мющериите му не са ексик; насетне и... къща, покъщнина, сичко натъкмено; да влезеш в къщата му, да ти й драго да...

__Хаджи Коста__. Млад ли й?

__Баба Стойна__. Момчето си й младо, ами думата му за днес са слуша посред търговците; защо че думата му й на място: умно, мъдро, разумно. Па сетне и с добри __табихети__ – кротко като ягне, от уста му хапката да земеш.

__Злата__. Да чуйме името му.

__Баба Стойна__. Аз съм го видяла много __мунасип__ като за вас; защо че и той, като кир хаджията, днес са е нарекъл __баш__ търговец в града ни. На негов кръст рожбата ви __рахат__ ше стори. Защо че ше си бъде сама ступанка в къщата: няма нити свекърва, нити зълва да и` са месят. Един баща... и той...

__Хаджи Коста__. Е, е, сещам са!

__Злата__ __(любопитно)__. Кой, кой?

__Хаджи Коста__. Хаджи Станюв син, Митю, трябва да бъде.

__Злата__ __(с негодувание)__. Хаджи Станюв син?... Той нека си търси на друго място късметя, бабо. Нашата мома не е още за женение.

__Хаджи Коста__. Ти там мълчи. __(На бабата.)__ То... момчето познавам го... твърде добър копилаш – знай да си върти дюгеня.

__Баба Стойна__. __Хелбетя__, вий базиргените познавате си, дето рекли, и зъбите.

__Злата__. Твърде добър, ами не е като за нас.

__Хаджи Коста__ __(намусено)__. Ма че какъв сякаш? От небето със джюмбюл ли да е слязъл?

__Злата__ __(смело)__. Сега светът на друго са тегли; простотата пари не струва веке, не.

__Хаджи Коста__ __(презряно)__. Ами?

__Злата__ __(гордо)__. Учение трябва, учение, __цирвирзакция__.

__Хаджи Коста__. __Цир-вир-закция__... ей, сетне?

__Баба Стойна__. А че, хаджийке, то момчето не си й без книга – перото му работи... Езер, търговщината, тя без учение бива ли?

__Злата__. То таквоз...секи знай. Учен челяк са казва, дето знай да са носи тъй, хе... ученско, скършено, еугенис.

__Баба Стойна__. Кесията, гледай, хаджийке, кесията! Тя да е пълна; то... скършеното, изтънченото... то къща не гледа, не.

__Злата__ __(смело)__. Вранцушки знай ли? – Не. Нека отиде да са научи, па... тогаз...

__Хаджи Коста__. Ти мене гледай, бабо; тя не знай како бърбори.

__Злата__. Тъй, зер, бърбори.

__Хаджи Коста__. Да му кажеш ти нему да са срещне с мене.
 __Баба Стойна__. Да му кажа, хаджи.
 __Злата__ __(гневно)__. Како думаш, хаджи?
 __Хаджи Коста__ __(като я изгледва криво)__. Тук аз буюрдисвам, анадънму?
 __Баба Стойна__. Ам'че то, бащата... езер... какото каже, то бива – ний, жените, ума ни й се`слаб. Защо рекли: на жената косата дълга, ами умът и`къс.
 __Злата__. Мене момата ми не е за женение. Толкоз...
 __Хаджи Коста__ __(на бабата)__. Ти да му обадиш щото ти казвам аз.
 __Баба Стойна__ __(като става)__. Тъй като е, да му нося аз нему много здравие и да са срещнете.
 __Хаджи Коста__. Да, да дойде у дома.
 __Баба Стойна__. Твърде добре, хаджи. Оставайте си със здравие. __(Отива.)_
 __Хаджи Коста__. Със здравие, бабо.
 __Злата__ __(след бабата)__. Да си търси на друго място късметя.
 __Хаджи Коста__ __(гневно, като става)__. Мълч, че ти разбивам устата. Гиди патка... Гледа да отдели момичето от __късмет__.
 __Злата__. Да я убиш, тя не ти зема такъв простак.
 __Хаджи Коста__. Бе, хей, будала, от туй момче по-добър ли же намериш? Пръв момък в града ни, анадънму?
 __Злата__. __Хелбеття__ ше са намери един да знай вранцушки.
 __Хаджи Коста__. Тебе баща ти вренец ли беше?
 __Злата__. Бащите ни като са били дебели българи, па и ний да останем като тях простаци, тъй ли?
 __Хаджи Коста__. Я гледай куфа!... Не та е срам! Тя са прокопсала, я – като са облякла по модата, станала мадама, анадънму?
 __Злата__ __(пристрастно)__. Како щеш казвай, не мож спре сегашното, хе! Модите си вървят и светът са обръща на __цирвирзакцията__, е!
 __Хаджи Коста__. Я, тий моди ти развъртяха тебе мозъка я!

ЯВЛЕНИЕ IX

__Анка__, пременена, __Хаджи Коста__, __Злата__
 __Анка__. Хайде, ма! Късно стана, кога ще отидем? Хората са събраха на свадбата.
 __Злата__. А че баща ти като ма й заловил пак, излезе ми от ума и свадба, и...
 __Анка__. Пак какво има, боже мой! Се`у нас ли... тези мъмростии!
 __Хаджи Коста__ __(на Анка)__. Де, де и ти не ставай като майка си!
 __Злата__. Тя майка ти лошева, я – отвън света.
 __Хаджи Коста__. Ба си цветие, който та помирише – носът му пада, __анадънму__?
 __Злата__. Като съм лошева, убий ма, па тогаз да земеш по-добра – една дебела българка, да ти шета като слугиня и да мълчи като риба.
 __Хаджи Коста__ __(гневно)__. Хем стига ми си дъдрала. Зере __(дига ръка)__ видиш ли? Да н'тъ цапна в устата, да ти пръсна зъбите.
 __Анка__. Уф, тате, па остави, сега ще отидем на свадба.
 __Хаджи Коста__ __(на Анка)__. Ха, махвайте са...
 __Анка__. Уф, боже, хайде ма! __(Излиза.)_
 __Злата__. Напразно ходиш да са праскаш. То няма да го бъде, не!
 __Хаджи Коста__. Още гълчиш ли?
 __Злата__ __(гневно)__. Ам'пък тебе кой ше та слуша. __(Тръгва.)_
 __Хаджи Коста__. Я гледай... __(Впуска са след нея.)__ Гиди __маймун акълла__!
 ____(Отива.)__

Завесата са снема.

Действие трето

>>

Широк двор. На дъното са гледа лицето на една къща, на която вратата насред излизат на двора. Наляво пътни порти. Вечер. Осветление като за свадба.

ЯВЛЕНИЕ I

От къщните врата са задават: булка с телюве, придружена от моми, между които и __Марийка;__ след тях момци, между които __Митю, Герги, Пенчю__, а след тях цигулари, които засвирват на хоро. Сички са залавят на игра. Отстърни гледат мъже и жени, между които и __Баба Стойна.__ Доде са продължава хорото, от пътните врата са задават: __Злата, Анка, Димитраки, Маргариди__, след тях __Райчю__ с фенер, когото загасява, щом влезе. Тия последните застояват наляво. Злата погледва хорото, побутва Анка и са подсмива. Маргариди погледва ту на хорото, ту на Анка и са подсмива. Димитраки с лорнети гледа с презрение на хорото. Райчю зяпа и подсмърча. Баба Стойна, която стои настрана, погледва на Анкини и ухилено ги поздравлява с глава си. След малко хорото престава и играющите са теглят настърна.

ЯВЛЕНИЕ II

__Същите, Маргариди__, който застоява сред сцената.

__Маргариди__. __Мосьо, медам е медмуазел__, трябва да знаете, че днес сички свят крачи с гигантски крачки към __прогреса__, и __цивилизацията__ у сичките __нации__ е достигнала върха си, сал вий сте останали в темотата; сичките вървят из пътя на цивилизацията и от ден на ден стават по-цивилизовани, сал вий стоите и не щете да са цивилизовате.

__Всички млади.__ Ба, искаме.

__Маргариди__. Кога е тъй, както сте хвърлили потурите, фермените и дългите джобета, па сте облекли панталони, сетири и пардесю; както момите ви са махнали антериите, гащите и скуртейките, па са облекли във фустани, полки, гарибалди; тъй също трябва да махнете тези просташки хора` и да ги заместите с европейските __дансове__. Тогаз, който европеец ви види, ще рече: браво, и тез хора стъпали в пътя на цивилизацията.

__Димитраки__. То са знае. На панталоните и на роклите нито мязат тези мечешки хора, а особно на малаковите, които ви правят смешни фигури.

__Маргариди__. __Липон__, вий трябва да са изучите на полка, валц, кадрил, империала, лансие, полка-мазурка, сотиш и др. От тези европейски __дансове__, разумявате... вий ще имате голяма полза – тялото ви ще са поочука, __парекзампл__, краката ви, ръцете ви, снагата ви ще додат, па ще са скършат, тъй също както на нас, европейците ___(поскърша си тяло)__, __парекзампл__... видите.

Всички го зяпат.

__Баба Стойна__ __(настраи)__. Ух, токо да не го зяпнахте. Той ги лъсти като дявол нечестив, а тий го гледат като маймуни.

__Злата__. Негова милост, мушу Маргавриди, има си право. Ний посем-сеги трябва да гледаме на цивилизацията, защото нейна милост ще ни направи хора.

__Баба Стойна__ __(гневно, настърни)__. От тебе за две пари.

__Маргариди__. __Воала__, __парекзампл__... по цивилизацията ще бъде, ако секи момък, __кавалер__, си земе по една мома, дама, __парекзампл__ __(зема Анка)__ така и захване да дансова __(оставя я)__, како хубаво, како цивилизовано!

__Пенчю__. Негова милост, господство му, много добре проповядва: секи момък ще си земе по една мома, па ще си играе. От туй по-хубаво бива ли?

__Маргариди__. __Атансион__, ще захванете __парекзампл__ от левия крак __(прави пасове наляво)__ __йон, дьо, троа__ __(надясно)__ __йон, дьо, троа.__

__Сички__ __(правят истото)__. __йон, дьо, троа; йон, дьо, троа.__

__Маргариди__. __Браво__! Сетне така __(обръща се като на полка)__, __йон, дьо, троа; йон, дьо, троа.__

__Всички моми и момци и Злата__ __(правят истото)__. __йон, дьо, троа; йон, дьо, троа.__

__Баба Стойна__ __(настърна)__. Я гледай как ги върти като патки!
__Маргариди__. __Тре биен, браво__. Сега нека секи __кавалер__ си земе по една __дама__, но с __комплимент__, __парекзампл__ така. __(Прави комплимент на Анка и я зема за полка.)__

Секи момък прави комплимент на по една мома: Димитраки – на Марийка, Герги – на Злата, Митю зад Маргариди – на Анка, Пенчю – на баба Стойна, която му обръща гърба си, и сетне – на друга мома.

__Маргариди__. __Музика__!

Засвирва музика на полка и сички играят без Митю, който остана без дама.

__Митю__ __(настърна)__. Ах, проклетият му грък!
__Баба Стойна__ __(от другата страна на сцената)__. Гледай, гледай!... Лильо!... Извери ги... дявол нечестив.

Маргариди зема под мисца Анка, по неговия пример и другите кавалери правят истото. След като са поразхождат из сцената, Маргариди с Анка отива из вратата в дъното, по него и другите. Митю, останал сам, иска да земе баба Стойна под мисца, а тя го изгледва начумерено и са тегли настърни. Той отива сам след другите.

ЯВЛЕНИЕ III

__Баба Стойна__, сама.

__Баба Стойна__. Боже, господи!... Ума ли имат нашите ергени?... Да са оставят един, бо'зна от каква вяра, да ги лъсти. Оставиха си хубосното българско хоро, па зеха да са чепнат като него дявола – тъй хе, никаквата! Токо рекли __(прави уж пасове)__ __ньо, трьо, трьо, ньо, трьо, трьо__. Да ми й барем нещо, пък то... нищо никакво... Хем безпътна работа, да земе хорския син да прегръща чуждото момиче, хич работа ли й туй! __(Зачува са отвътре сцената: йон, дьо, троа; йон, дьо, троа. Баба Стойна, след като са поослуша, начумерено.)__ __Ньо__, __трьо__, __трьо, ньо, трьо, трьо__.

ЯВЛЕНИЕ IV

__Баба Стойна__, на една страна и __Митю__ на друга.

__Митю__ __(който идва сърдито)__. Дявол да го земе... Проклет грък... два пъти ма отхвърли. Види са... трябва да е чул той, че е обречена на мене. Но... знай аз да отмъстявам! Прилепнал като пиявица, ах, проклетият!

__Баба Стойна__. Дявол нечестив... престорен на челяк, па дошел да лъсти света. Поп Михал право казва: „Ше доде е'но време, дето андихрист ше тръгне по земята престорен като челяк да лъсти хората.“

__Митю__. Ама и ний маймуни: зяпнали сме го в устата, па сме са оставили да ни влече за носа, както ще. Дошел да ми продава цивилизация... Да, цивилизация, да са разполага!...

__Баба Стойна__. Андихрист същ! На`, нели ги повлече подире си и отиде да ги лъсти! Ах, че не ми дойде наум, да изпитам, ако е дявол, да бях рекла: „Во имя отца и сина, и св. дуфа“, завчас щяше да са пръсне. Ами де! Доде ли ми наум?

__Митю__. Не, не! Не трябва онази, която любя, да гледам в ръцете на един вагабонтин.

ЯВЛЕНИЕ V

Горните, Маргариди с Анка, Димитраки с Марийка, Герги със Злата, Пенчю и други моми и момци са задават от къщните врата, заловени сички под мисца. Музика засвирва на валц и сички заиграват.

__Баба Стойна__ __(като са прекръстя)___. Во имя отца и сина, и св. дуфа!

В това време Митю препенява Маргаридя, който пада.

__Баба Стойна__ __(ухилено)___. Хъх! Порази го господ. __Во имя отца и сина, и св. дуфа.

Митю препенява Димитракия, който пада.

__Баба Стойна__ __(също)___. Хъх, порази са и този дявол.

__Маргариди__ __(сърдито)___. Месьо, това е голям афронт.

__Димитраки__ __(също)___. Голяма магарщина!

__Злата__ __(заканено)___. __Мушу Маргавридес__, хем туй да н'го оставите – да са изпита кой е той простак, дето смей да са подиграва с цивилизацията.

__Маргариди__ __(намръщено)___. Тряба да обадите кой е този бербантин.

Сички са изгледват.

__Димитраки__ __(също)___. Тряба да го обадите, ако ли не...

__Маргариди___. Ако ли не, сички кавалери ще отидат в хапуса, я сега.

__Митю__ __(на Маргаридя)___. Господине, туй тука не е Европа.

__Маргариди___. Ти кой си?

__Митю___. Той, който ма видиш.

__Маргариди___. Ти ли си? Аз я сеги ще ти направя кефа.

__Митю___. Ти да отидеш в Гръцко да си правиш кефа.

__Димитраки___. Той си търси __белата__.

__Злата___. Със свещ, де, де!

__Маргариди__ __(на Митя)___. Гиди простак.

__Митю___. Уста си сбирай!

__Маргариди___. __Мизерабил__!

__Митю___. Вагабонтин!

__Маргариди__ __(разлютено)___. Вагабонтин? __(Впуска са да го удари.)__

__Баба Стойна___. Во имя отца и сина, и св. дуфа!

Митю препенява Маргаридя, който пада.

__Злата и Анка.___ Лильо!

Димитраки са впуска на Митя, който го отблъсва. Герги и Пенчю са пускатъ посред да разтърват.

__Маргариди__ __(като става)___. Сабията ми няма, да го направя на парчета.

__Димитраки___. Ах, револвера си не зех.

__Пенчю__ __(на Митя)___. Тегли са настърни.

__Митю___. Не ща да зная.

__Маргариди__ __(на Митя)___. Бербантин.

__Герги__ __(на Митя)___. Махни са.

__Маргариди___. Я сега ще та науча аз тебе. __(Излиза горделиво из пътните врата.)__

__Димитраки___. Дуел, дуел. __(Отива след него.)__

__Митю___. Сопа, сопа.

__Злата___. Отидоха, ам'сега?

__Анка___. Ах, боже!

__Марийка___. Да си вървим.

__Злата___. Де й Райчо? Фенеря у него. Да го видя.

Отиват и трите из къщните врата.

__Герги__ __(на Митя)__. Що ти трябаше да са залавяш?
__Пенчю___. Ще ядеш дуела.
__Митю___. Хоро, хоро българско. Де са цигуларите. __(На цигуларите.)_ Де, свирете на хоро.

Цигуларите засвирват; хоро заиграва; Митю, Герги и Пенчю са залавят.

__Баба Стойна___. Хъх, я тъй хе, българската! __(Залавя са и тя.)_

ЯВЛЕНИЕ VI

Същите, Маргариди, Димитраки и двама заптии, после Злата, Анка и Марийка. Додето играе хорото, Маргариди посочва Митя на заптиите.

__Един заптия__ __(който спира и улавя Митя)__. __Чорбаджи, йорю___.
__Митю___. __Нерея__?
__Заптията___. Конаа.

__Заптиите__ подкарват __Митя__, след него отиват __Герги__ и __Пенчю___. Сички други уплашени са разиждат освен Маргариди, Димитраки, Злата, Анка, Марийка, Баба Стойна.

__Баба Стойна__ __(като извиква)__. Андихрист __(и са скрива зад кулисите)_.
__Злата__ __(засмяно)__. Бравос, мушу Маргавридес, тъй му трябаше.
__Анка___. Тъй му трябаше.
__Марийка___. Свадбата се разваля.
__Маргариди___. Да са научи бербантина да респектира цивилизацията. Сега там в хапуса.
__Злата___. Нека!... Да познай себе си, па да не простира гагата си там, дето не стига.
__Анка___. Ах, тъй исках. Браво, __мосьо Маргаридес___.
__Димитраки___. Туй му е малко. Дуел, дуел, че да го науча аз него с револвера си.
__Злата___. И туй му стига. __Бравос, мушу Маргавридес__, барим си поиграхме, я?
__Маргариди___. Накарахме __игнорентите__ да стъпят в пътя на цивилизацията. __(Ухилено.)_ Нели?
__Анка__ __(ухилено)__. Да, ама смешно беше: да гледаш онези простаци как си мъчат краката на пасовете.
__Маргариди___. Никак не им привира.
__Злата___. Балбути хора, де ще им привира; то там иска деликатни крака.
__Димитраки___. Те бяха същи карикатури. __(На Марийка.)_ Браво, Марийке, ти от сичките най-добре игра.
__Марийка___. Да чуй майка ми, ще ми са сърди.
__Димитраки___. Ти пак с майка си. Остави я настърна.
__Злата__ __(на Димитракия)__. Ами аз как ти са видях.
__Димитраки___. Не та пригледах.
__Злата__ __(на Маргариди)__. Я слушай, __мушу Маргавридес__, наш Димитраки не ма пригледал на играта, твоя милост видя ли ма?
__Маргариди___. Да, __мадам__ Злата, много добре дансувате, като една __демуазела___.
__Злата__ __(ухилено)__. Нали? Според цивилизацията.
__Марийка___. Цивилизацията, сякам, не са състои само в игрите и в модите: при тях трябва и други знания, които просвещават и образоват ума.
__Димитраки___. Остави сега тая дървена философия. Искаш ли да бъдеш цивилизована демуазела, изучи сичките европейски игри, научи и французки, и като знаш да са носиш по модата, ти си съща европейка, съща французойка.
__Злата___. Сега наш Димитраки е същ вранцузин. Нали?
__Маргариди___. То са знай.

__Димитраки__. Да зная, че има __(показва с пръста си)_ толкози месо българско у мене, отрязвам го и го хвърлям на кучетата.

__Маргариди. Браво, Деметриус.__

__Марийка__. Не е добре, господине, да са отказва човек от рода си, както и от вярата си.

__Димитраки__. Кой ли ща та пита днес за вяра? За рода... челяк е свободен, какъвто ще, такъв са казва, стига да бъде достоен за името на нея нация. Разумяваш ли?

__Анка__. Да, да, Марийке, батю е французин.

__Марийка__ __(с подсмих)__. Може.

__Злата__. Баща ви да беше вранцузин, како добре щяше да бъде – щяше да ми хване две-три хизмикерки, па аз щях да си гледам рахата. Нали тъй, мушу Маргавридес?

__Маргариди__. Да, да!

__Димитраки__. Тъй, Марийке, тъй: ти гледай да са цивилизуваш, па сетне мож да са откажеш от българщината; защото на света няма по-просто нещо от __българката и от българската поезия.__

__Марийка__. Ваша милост, съвсем криво разбирате цивилизацията.

__Злата__. Ба, тъй е, Марийке, тъй, както казва наш Димитраки, защо че той е учен, той знай.

ЯВЛЕНИЕ VII

__Горните__, __Хаджи Коста__ със скуртейка, нощна капа на глава му, в едната ръка чубук, в другата фенер, __Райчо__, който са види да спи при пътните врата посред кулисите.

__Хаджи Коста__ __(сърдито)__. Аз трябва и ноще да ставам дявол, __анадънму__? Димитраки и Маргариди са теглят настрана.

Туй що е от вас бе __джанъм__? Цялата нощ..

__Злата__. Тамам я сега щяхме да си додем, хаджи.

__Хаджи Коста__. Бе ти ли?... Какво дърво ти са стои!...

__Анка__. Недей, тате, хората та чуват.

__Хаджи Коста__. Хората ма чуват, а? А вий, дето ставате за смях на хората, него хич не го смятате, __анадънму__?

__Злата__. Е, млъкни барем тук, на чуздата къща. Га идем у дома, викай, колкото щеш.

__Хаджи Коста__. Же та завикам аз тебе.

__Злата__. Ний отколе щяхме да си додем, ама Райчо го няма; фенера у него.

__Хаджи Коста__ __(който вика)__. Райчо, Райчо!

__Райчо__ __(като става сънлив и разтрива очи)__. Чувам, чорбаджи.

__Хаджи Коста__ __(намусено)__. Бе, муле, ти тука да спиш ли доде?

__Злата__. Де й фенера?

__Райчо__ __(като сочи фенера, що държи Хаджи Коста)__. Япа ли го.

__Хаджи Коста__. Отвори си очите, муле.

__Райчо__ __(стреснато)__. Ха!... Герчек, той друг беше. __(Отива скоро, зема фенера от кулисите и доде са връща, пада и го строшава.)__

__Хаджи Коста__ __(като му подава неговия фенер)__. Дръж! __(Райчо доде поема фенера, Хаджи Коста му удря една плесница.)__ __Кьор оладжаа__!

__Райчо__ __(като си разтрива страната, дето го удари)__. Оф!

__Хаджи Коста__ __(намусен към другите)__. Ха вървете! __(Тръгва напред.)__

__Злата__ __(като са обръща към Маргаридя)__. __Адию__, __мушу__, __адио__.

__Анка__ __(като са затеква и го улавя за ръка)__. __Адийо__, __мон шер__.

__Маргариди. О ревоар а демен.__

__Димитраки__ __(като го улавя тоже за ръка)__. __Адийо__.

Излизат сички.

__Маргариди__ __(след него)__. __Адийо, мон ами___. __(Като остава сам.)__ Ролата

отива чудесно. Ще има добър ефект... Како дяволите, едни простаци не ще излъжа? О-хо!
... Турих ръка на сърцето и`... има слабост за мене. Пътят е вече улеснен. Майката –
будала, братът – фантасан. За бащата ще намеря колая.

ЯВЛЕНИЕ VIII

__Маргариди__, __Баба Стойна__, която се показва из кулисите.

__Баба Стойна__ __(зад Маргаридя)__. Андихрист! __(Тегли са назад.)__
__Маргариди__. Този свят е сцена театрална, дето цивилизованите,
__парексампл__ като мене, под формата на лъжата, като същи актори, идат секи да си
играе ролата... Разумява са, който от тези актори знае най-добре да са преструва, той
__меритасва аплаудите__ и __триумфасва__. Да, цивилизованият мъж трябва да бъде
__капабил__... Най-голямата __дигнитате__ стои в лъжата. Нито хората`; самата
дипломация що е?

__Баба Стойна__ __(също зад него)__. Бърр __(Тегли са назад.)__
__Маргариди__ __(като се озъртва)__. Какъв дявол? __(Към страната, дето е Баба
Стойна.)__ Кой е там?

__Баба Стойна__ __(зачува са отвлътре)__. Бърр!...
__Маргариди__ __(ококорено)__. Тук трябва да има някой скрит. __(Зачува се
тропотня.)__ Повече – мина. __(Уплашено.)__ Да не ма нападат!... Ба, може и да гръмнат
отгоре ми. __(Тропотнята се зачува по-силно.)__ Хъ, хъ!... Страшно; я да са махвам.
__(Избягва страховливо.)__

__Баба Стойна__ __(след него)__. Бърр!... Гиди андихрист! Вдън земя да потънеш!
__(Като отиде до вратата, отдето излезе Маргариди, идва досред сцената, с уморен
глас и са кръсти.)__ Господи и св. Богородица ми помогнаха... изгоних го... сполай ми
ти, боже! Гледай, гледай дявол нечестив! Вмъкнал се в християнска къща, разваля
свадбата, па още не са махва. Честний кръст да го поразии.

ЯВЛЕНИЕ IX

__Баба Стойна__, __Герги и Пенчю__, които идват от портата.

__Пенчю__ __(весело)__. Да живеи цивилизацията!
__Герги__ __(също)__. Да живеи мадам Злата!
__Баба Стойна__ __(като ги посрещва)__. Како направихте, бре, синко?
__Пенчю___. О!... __(прави и` комплимент)__. __Бонжур, мадам... мадам__... коприва.
__Баба Стойна__ __(на Гергия)__. Де й Митето бре?
__Герги___. Митю, бабо, юнак и половина. Даде на гърка да разбере како ще рече
българин.

__Пенчю___. Сне му наметнатия.
__Баба Стойна___. Ами завбитите, лильо, дего закараха? Да н`са го запрели,
горкия!

__Пенчю___. Парице, парице, всесилна царице. Знаш ли ти то, бабо?
__Герги___. Да, половин лира му даде пътя.

ЯВЛЕНИЕ X

__Горните__, __Митю__, който идва от портата.

__Митю___. Ще ми направи кефа, е?... Май с вагабонтин!
__Баба Стойна__ __(като го тупка по рамото)__. Синко! Господ та оттърва...
__Пенчю___. Половината лира го оттърва, бабо.
__Митю___. Да ма тури в хапус? Мене?
__Баба Стойна___. Дявол нечестив, андихрист!
__Пенчю___. Ха, ха, ха! Андихрист, тъй, бабо.
__Митю___. Дошел тук... ей... господар да ни става, вагабонтина; цивилизация ще ми
продава.
__Пенчю__ __(с насмешен тон)__. Нямах право, господине. Негова милост,

господство му, мосьо Маргаридес, подканен от голямото желание, което има, да въведе българите в пътя на цивилизацията, зема голямата смелост, като неин апостол, да ни просвети с нейните зари. Разумяваш ли?

—Митю—. Бе зная аз от що са подканя той, ама... да видим.

—Герги—. Шегата настрана, да говорим правото. Наистина, днес нашите стари обичаи, като хора` и други, си нямат вече мястото; светът днес е съвсем други. Облекли сме панталони, сетири или рокли, полки, па да играем се` онези хора`, дето са играят с потури и чокмани! Не сме ли смешни, я?

—Митю—. Да ма простиш, господине, напротив, сме смешни, кога подражаваме като маймуни на европейците в онова, което не е друго освен един калай. —(С насмешка.)— Хъ!... Тъй са носяли европейците, тъй играяли. Е? Сега, за да станем и ний като тях образовани, не трябва друго, ами да са обличаме като тях и да играйме техните хора`, а нашите народни дрехи, нашите народни игри да ги махнем, да ги забравим, че били проста работа. Ама европейците знаяли да правят фабрики и да вадят всякакви хубави, красиви, лъскави работи, се` по мода, по мода; нека ги вадят, а ний да им изравяме сухи пари да ги купуваме скъпо-скъпо, па да са красим с тях. Сетне тъй знаяли да правят вапори и железни пътища — нека ги правят, а ний да им плащаме, па да са возим наготово. И тъй, нека европейците да са попълнят с пари, а ний да охлъзваме. Тежко ни! Тъй ли разбирате вий цивилизацията?

—Герги—. Сега ще почнем от дрехите, модите, игрите, па полека-лека ще достигнем и дофабриките, и до вапорите, и до железните пътища.

—Митю— (с насмешка)_. Тъй, я!... Да вървим наопаки, с главата надолу. Я остави са!...

—Пенчю—. И то е марафет, господине, да вървиш с главата надолу като органджиите.

—Баба Стойна—. Бе той не е органджия, ами същ дявол нечестив. Разбрах го аз него... не го ли изгоних, честният кръст да го поразии!

—Пенчю—. Браво! Как, бабо, как?

—Баба Стойна—. То там аз да зная работата.

—Герги— (на Митя)_. Тъй, байо, доктора има право: както променяваме дрехите си, тъй също трябва да променим и нравите си.

—Пенчю—. Да, за да не рекат, че сме вълци.

—Митю— (на Гергия)_. Криво разбираш цивилизацията.

—Пенчю—. Господиновци, слушайте да ви дам определението на днешната цивилизация у нас: да знаеш да са носиш по модата, тъй... алафрансе; да знаеш да играеш на билиард, на префа, на пикет, на дардар, на стос; да знаеш европейските хора`, да правиш комплименти на красния пол и да привличаш вниманието му с любоописателни романи. А при мъжкия пол — друго — да знаеш да приказваш за политика, за народни работи, именно за политически и черковни въпроси, да даваш мнения за тяхното решаване и разрешаване, и то де — в кафенето или в казиното. Сетне да знаеш да проповядваш просвещениебратство, съгласие, свобода, а без да ги желаш от сърце. С една реч, да знаеш да са преструваш като акторин или, по-добре, като адвокат — да бъдеш политик, дипломат.

—Митю—. Право: у нас тъй са разбира цивилизацията.

—Баба Стойна— (на себе си)_. Не им разбирам ки!

—Пенчю—. И друго, ако народът та отбере за глава и та настани на някоя обща работа, да гледаш да ползуваш не толкова общината, колкото кесийката си.

—Митю—. Тъй е то, под вид народност и народно добро мож ли докопа някой копан, па гризи, не стой.

—Герги—. Я оставете тези мъдрувания сега. —(На Митя.)— Байо, ти са изплезна из магарешки рай, я да черпиш ти!

—Пенчю—. Да, да! Хай на Апостола.

—Митю—. Добре... готов...

—Герги—. Хай, бабо...

—Баба Стойна—. Дева не съм полудяла среднощ... на кръчма.

—Пенчю—. Тъй кат' е, хай да изтърсим една полка. —(Прави и` комплимент и посяга да я прегърне.)—

—Баба Стойна— (като са тегли назад)_. Я недей ма... (ухилено) да не ми развалиш сърцето, па да вляза в греха. Ах, ха ха! Боже, прости ма. —(Тръгва.)—

__Пенчю__ __(като я залавя завчас)__. Стой. __(Улавя я и я върти на полка.)__
__Йон, дьо, троа; йон, дьо, троа.__
__Баба Стойна. Ньо, трьо, трьо; ньо, трьо, трьо.__

Излизат сички. Завесата пада.

Действие четвърто

>>

Една стая от къщата на Хаджи Коста. Надясно от сцената маса и столове. Врата наляво и надясно.

ЯВЛЕНИЕ I

__Хаджи Коста__ __(седнал при масата, напреде му разтворен тефтер, на когото гледа и смята, сам)__. За една рокля атлазена гроша 953 и 15 пари. За друга от дженфес, гроша 549 и 20 пари. Два топа хумаюн тънък, гроша 245. За тантела и други __уфак тефек__, гроша 226. За четири полки, гроша 1363. За една рокля дженфезена за жената, дявол да я земе, гроша 438. За едно женско палто, гроша 625. За други рокли по модата, гроша 890. За едно гарибалди, гроша 64. За друго гарибалди копринено, гроша 150. За пантофи и чепички, гроша 380. За 12 ризки по модата, гроша 636. За 12 чорапя по модата, гроша 120. За една кахпелина, гроша 164. За друга кехпелина, гроша 155. За ръкавички по модата и други __уфак тефек__, гроша 150. За три копринени умбрелки, токо да умрат, че да не са видят, които ги __иджаб__ струват, гроша 318. За миризливи сапуни по модата, за ливанто, за бяла вода, за червена вода, за помада, сумата __уфак тефек__, гроша 396 и 20 пари. Сичко събрано сума на сума, __текмил__ гроша 8564 и 15 пари...

Тю, бре!... 8564 и 15 пари... масраф... от дюгеня ми, от кесията ми... __(Затваря сърдито тефтера и са разхожда.)__ Осем хиляди петстотин и тилкоз гроша и 15 пари... Пустата им алафранга... пустите им моди... Ръцете му да изсърхнат... който ги вади. Осем хиляди петстотин и тилкоз гроша и 15 пари... масраф за нищо и никакви парцали... пари, хвърлени на боклука, __анадънму__? На`, как са събарят мъжието, на` как стават мюхлюзлюците. Осем хиляди петстотин и тилкоз гроша и 15 пари – един цял капитал. Хъ!... Тъй не бива то... Оставиш ли са на ума на жената, то трябва жив в гроба си да влезеш, __анадънму__? Колко по-скоро да я махна нея от главата си: по сега времето и`, мъж и` трябва. Зере с нейните пусти моди __баша чакълмас__. Туй сетнюту му й мюхлюзлюк, __анадънму__?

ЯВЛЕНИЕ II

__Хаджи Коста, Райчю__.

__Райчю__ __(който идва от вратата)__. Чорбаджи, же ли ходя по сега на дюген?

__Хаджи Коста___. Хем ти... друг път, като отидеш нейде, да не заспиваш, че та земат дяволите.

__Райчю___. А че... чорбаджи, аз снощи ги чаках, чаках... те като са заловиха на... някакво хоро.

__Хаджи Коста___. На какво?

__Райчю___. Н'ам как му казваха – пол-по-лика. Я тъй хе, улавят са мъж и жена прегърнато, па са въртят __(показва с ръка си)__ тъй... тъй...

__Хаджи Коста___. __(на себе си)__. __Резиллик___. __(На Райча.)__ Ами буля ти хаджийка игра ли?

__Райчю___. Ам'че как?... И тя, и Анка, и, и...

__Хаджи Коста___. __(на себе си)__. Де не ставай дявол, де!

__Златин глас___. __(зачува са отвътре сцената)__. Няма го тука, няма.

__Хаджи Коста___. Кой е там?

ЯВЛЕНИЕ III

__Хаджи Коста, Злата, после Митю__.

__Злата__. Хаджи Станюва син пита за тебе, па аз му казах, че та няма.

__Хаджи Коста__. Че защо да лъжеш?

__Злата__. Ех, горко му дошло, да си върви там.

__Хаджи Коста__ __(на Райча)__. Скоро да го върнеш. __(Райчо излиза.)__

__Злата__ __(наперено)__. Я пък, не ми го трябва.

__Хаджи Коста__ __(намусено)__. Да мълчиш там, зере!...

__Митю__ __(поклонено)__. Добър ви ден!

__Хаджи Коста__. Добре дошел, заповядай. __(Сочи му стол.)__

__Митю__. Благодаря! __(Сяда.)__

__Хаджи Коста__ __(на Райча, като му дава тефтерите и ключовете)__. На`, да отвориш дюгения. __(Райчо зема и излиза.) (На Митя.)__ Е, що има, що няма? Альш-веришите как са?

__Митю__. Слава богу... добре.

__Хаджи Коста__. Бе, тий не са добре, ами засега тъй же кажем, че да видим.

__Митю__. Ще са благодарим и дотолкоз.

__Хаджи Коста__. То тъй я! Е, ами що чувам? Струваш ниет за задомявание, а?

__Митю__. Ако ще господ и вий ако имате благодарение.

__Злата__. Благодарението, то... ний още го нямаме.

__Хаджи Коста__ __(намусено, на Злата)__. Ти мълчи там! __(На Митя.)__

Благодарнието от наша страна твърде биле го има; ами стига от ваша страна да имате време, та... по-скоро да стене тази работа. Мене тъй ми й табихетя: като намисля една работа, искам по-скоро да я видя в ред.

__Митю__. Това е и доброто.

__Злата__. На кир хаджия тъй му й табихетя, ами да видим и другия челяк како ше каже.

__Хаджи Коста__. Другият челяк няма какво да казва.

__Митю__. От моя страна, правото, аз го желая, та ако обичате... аз сякак съм склонен. Имам голямо благодарение да са замеся най-паче като с вас хора; защо че, както знаете, аз съм самичък с баща си, нямаме близни родове, та затова гледам да са събера с добри хора.

__Хаджи Коста__. __Пекий__, и ний като тебе зет търсим.

__Злата__. Сал да имаме то време, ама го нямаме.

__Хаджи Коста__. Времето му нему е твърде добре на място.

__Злата__. Ба, не е, хаджи.

__Хаджи Коста__. Ти мълчи там. __(На Митя.)__ Виж да ти обадя: да направим една работа __биз-бизе__, __анадънму__; нито ний же търсим много-много, нито пък вий – да н'са простираме, зере днес времената не са твърде да са отпуща крайт на кесията. Вътре в два деня да са притъпа, __анадънму__?

__Митю__. На такъво мнение съм и аз – без излишни разноси.

__Хаджи Коста__. Ако щеш, подир венчилото една софра за сватиете – колкото да му стане __адетят__.

__Митю__. За толкоз... нито хората`.

__Хаджи Коста__. И тъй, __ефендимис__, да н'са простира; заповядайте утре за пръстен... и в неделя венчило.

__Митю__. Твърде добре.

__Злата__. Хаджи?...

__Хаджи Коста__. Ти мълчи там.

__Митю__. Дето ще рече, утре без друго...

__Хаджи Коста__. __Евет__, же ви чакам.

__Митю__ __(като става)__. Благодаря ви. Сбогом. __(Излиза.)__

__Хаджи Коста__. __Саадетлен__!

__Злата__ __(учудено, като са кръсти)__. Боже господи! Бе, хаджи, хич да бъде работа ли й таз? Момичето го няма никак на сърце, нали ти казах?

__Хаджи Коста__. Ако слушам аз тебе и момичето, трябва да събера де що има чапкъни и да дигна байряк, __анадънму__? Нямаш срама ти, коджа жена – да са разиграш снощи като една маймуна.

__Злата__. Как щяла съм, хаджи... не е истина... аз сеир струвах. Сал на

свършение сички са заловиха на хоро, поканиха и мене, па и аз... за хатър завъртях са два-три пътя, колкото да не рекат, че съм ходулка.

__Хаджи Коста__. Да не рекат, че си ходулка, а? Трябаше да оставиш дъщеря си да са прегръща с онзи чапкънин, па... тя не стига, ами и ти, коджа вещица...

__Злата__. Кой ти каза? Райчю ли? Той та лъже, хаджи.

__Хаджи Коста__. Бе ти с този си маймунски ум къщата ми резил маскара ще сториш, анадънму?

__Злата__. Не е истина, хаджи, не вярвай.

__Хаджи Коста__. Да не вярвам, а? Гаче не та зная каква стока си.

__Злата__. Мене, дето съм ти са нарекла ступанка, не вярваш, а вярваш на един слуга, дето ходи да та лъже.

__Хаджи Коста__ __(гневно)__. Ступанка, а?... Ступанка!

__Злата__. Виждам аз... ти мене да беше ма обичал, както трябва един мъж да обича жената си, не щяше да ми хортуваш се`тът напук.

__Хаджи Коста__ __(сърдито)__. Да та обикнат тебе дяволите. __(Излиза.)__

__Злата__ __(сама, като дава тифла с двете си ръце отподире му)__. Ух, токо! Да не ми станяше мъж! Такъвзи мъж кучета да го ядат, печило и пражило. Играла съм – хелбеття ше играя, че аз не съм като него проста, слава богу отбирам от __цивилизацията__.

ЯВЛЕНИЕ IV

__Злата, Анка__, която се задава.

__Анка__. По-добре жива в гроба, отколкото жена на един простак. Ако има дъщеря, нека я дава... не съм са родила, за да бъда робиня.

__Злата__ __(тъжно)__. Уф, майки! Замаях са, не знам веки како да думам.

__Анка__. Само една проста, една нецивилизована дъщеря могат да я продадат като добитък.

__Злата__. Бил пръв търговец в града. Защо ми й, като не сочи __евгенис__, като не знай тъй деликатно като... Авропата.

__Анка__. Не познава нито францушки, нито европейските дансове, нито комплименти, нито етикети, нищо. Не, не! Не съм са родила, за да бъда жена на един простак. Мене ми е отредено от __натурата__ да стана мадама и да живея между цивилизованите.

__Злата__. Блазе има на онези мандами!... Нито перат, нито мажат, нито... на света те свят светуват. Ний тука како?... Черни робини.

__Анка__. По-добре смърт, отколкото такъв живот.

__Злата__. Да не са намеряше токо да та заище. __(Излиза.)__

__Анка__. В ръцете на един простак баща, колко съм а злочестна! По-добре майка ми камък и дърво да беше родила, отколкото мене... Ах, боже!

ЯВЛЕНИЕ V

__Анка, Марийка.__

__Марийка__. Дойдох, сестро, да ми дадеш, ако имаш благодарение, една от твоите рокли, за да си скроя по нея.

__Анка__ __(прискръбно)__. Да ти дам, Марийке.

__Марийка__. А как тъй?... Гледам те наскърбена.

__Анка__ __(също)__. Не ма питай. Знаш, Марийке, колко е тежко за една мома, кога искат да пресилят волата и`? Да искат да я дават на един, когото тя няма очи да види!

__Марийка__. Подочух нещо такъво, като че щяли сте да сгодите за хаджи Станюва син.

__Анка__. Ах, боже! Не ща нито името му да чуя.

__Марийка__. Как, сестро, чудя се!... Той е от най-добрите в града ни, той е пръв между момците ни, както и твоя милост си първа между момите ни.

__Анка__. Не, Марийке, не.

__Марийка__. От него по-добър... в града ни?

__Анка__. Францушки не знай, европейските дансове не познава – не е цивилизован.

__Марийка__. Цивилизованието или образованието, сесро, на един момък не състои в знанието на францушки и на европейски игри, а в добрата отхрана, в нужните за един мъж познания, в търговското и в гражданското достойнство. Ако не знае францушки, то не е някой недостатък; в Цариград, съм чувала, и самите хамали говорели този език, но са си се` пак при хамаллъка.

__Анка__. Не е тъй, Марийке.

__Марийка__. По-добър, по-разумен, по-образован между нашите момци кой е?

__Анка__. Като че само българските момци са на света.

__Марийка__. Тогаз... друга. Но аз никоги не бих решила да са предам в ръцете на един, който не носи името българин.

__Анка__. Напротив... аз мразя туй име.

__Марийка__. Тогаз мразиш и себе си.

__Анка__. Себе си не, а българското име; затуй и искам да са събера с един чужденец европеец, за да са измия от това просто име. Не ща да съм българка, защото няма по-долно нещо от българката.

__Марийка__ __(на себе си)__. Тези са думи на брата и`. __(Високо.)_ Жал ми е, сестро, че си са увлякла в такъво едно извънредно убеждение.

__Анка__ __(гърделиво)__. Не е истина, не познаваш. Аз трябва да живея като европейка; обикнала съм цивилизацията и в нея искам да умра.

__Марийка__ __(на себе си)__. Ако разбираш що е цивилизация. __(Високо.)_ Може, сестро, сладки въображения да та правят да вярваш, че ще достигнеш сладкия живот на образованите госпожи, при това се` трябва да си напомняш за басната на жабата с орела.

__Анка__. Такива прости приказки, дето сме ги слушали от простата учителка, нито искам да ги зная.

__Марийка__. Не са прости, сестро, а са такива, дето можем да извлечем от тях най-доброто поучение.

ЯВЛЕНИЕ VI

__Горните__, __Димитраки__.

__Димитраки__ __(който са впуска и залавя Марийка)__. О! Марийке, много желаях да та видя. Добре, че доде, имам да ти кажа нещичко.

__Марийка__. Заповядай!

__Димитраки__. Знаш, Марийке? Доде ми една добра идея: за да уведем цивилизацията в нашия град, намислил съм да захванем да си правим балове. Засега имаме един добър куплет: ти с мене, а сестра ми с доктора, па можем да започнем. Само аз трябва да та пооправя изпърво на валц.

__Марийка__. Остави са, в онази нощ стояхме толкоз късно... мама замалко щяше да ма бие.

__Димитраки__. Да та бие? Браво. Па още я слушаш?

__Марийка__. Като майка... разумява са...

__Димитраки__. Да ти кажа ли? Тий старите с ръждивите тикви...

__Анка__. Като нашия баща.

__Димитраки__... са чисти еничери. За тях нож, нож!

__Марийка__. Нож, нож, ама... тий ни хранят, тий ни обличат.

__Димитраки__. Като са ни родили, длъжни са да ни хранят и да ни обличат, ам'че как?

__Анка__. То са знай. И добитъкът храни рожбите си.

__Марийка__. Но ний не сме добитъци, моля. Като човеци трябва да имаме признателност, почест и уважения.

__Димитраки__. Ти пак забра от дървената философия! Слушай що ти казвам аз. Ний, младите, трябва да гледаме колко по-скоро да вървим напред, напред към цивилизацията. Да оставим настрана старие фанатици, а да гледаме нас си, да са слушаме и са учим едни от други работи таквизи, каквито ги изискува днес цивилизацията.

—Марийка—. Но тази днес цивилизация аз май... не разбирам накъде стои.
—Димитраки— (като я тупка по рамото)_. Не бой са, аз ще ти дам да я разбереш, стига да вярваш на мене като на твой брат... да, като на твой брат... да, като на твой брат, защото аз та обичам като сестра и искам да та запозная с цивилизацията.

—Марийка—. Благодаря, но мене ма някак страх от тази цивилизация.

—Димитраки— (стреснато)_. Как то? Как?...

—Марийка— (на Анка)_. Ще ли ми дадеш една рокля?

—Анка— (която стоеше умислено)_. Хъ! Да ти дам. Хай с мене.

Излизат и двете.

—Димитраки— (сам)_. Твърдоглава българка; не мога да я докарам на хесап. Проклетият фанатизъм я още владее. Еднаж да обикне тя цивилизацията, да иска да я уча на францушки, на дансове — аз нея ще я туря на ръка, ама не мога още да и` очукам дебелата глава. Тряба аз да се сдостя с майка и`, па... да захвана често... у тях. Тогаз... надявам са... Хъ, тя ще си прави рокля. Имам причина... да и` занеса един журнал от моди. (Бръква в джеба си.)_ Сякам да имам един... (Изважда един журнал.)_ Ето го, от последната мода. (Излиза.)_

ЯВЛЕНИЕ VII

—Анка, умислена, и Маргариди—, заловен под мисца с нея.

—Маргариди—. Тряба да знаеш, драга Анке, че първий —амур—, що запали сърцето ми, е твоята —деликатна—, —мобила—, и —емобила персона—. Уверявам та, че ако и да съм имал —оказии— да вляза в —релации— и с много —демуазели—, ала ни една не ма е тъй силно —доминасвала—. О! Аз съм достигнал до таквази —позиция—, дето без тебе, драга Анке, живота ми е нула. Разумяваш ли?

—Анка—. Разумявам, мосьо, ама како да сторя, кога баща ми е прост челяк, па не разбира.

—Маргариди—. Казах ти, не трябва да слушаш баща си.

—Анка—. Искан да ма сгодява насилан с него, простака.

—Маргариди—. Да, с него, —игнорентина—.

—Анка—. Ах, боже! Що съм дила злочестна.

—Маргариди—. Не си никак злочестна, драга Анке, стига да ма слушаш. Баща ти няма —резон— да —форсасва— волята ти: твоята воля е —индепендента—, на когото обичаш, него трябва да земеш.

—Анка—. Него да зема, но как?

—Маргариди—. Казах ти: тук в близното село сичко съм приготвил, попът е нагласен; само да отидем, и щом се венчеем, ще тръгнем право за Европата.

—Анка—. Ами додето бягаме, не ще ли ни догадят?

—Маргариди—. Нито дяволът... То е моя работа; за туй бъди рахат.

—Анка—. Ами баща ми?

—Маргариди—. Той нито ще бъде у вас.

—Анка—. Аз не зная.

—Маргариди—. Ти да бъдеш готова и щом ти река, хайде, да вървим. Склонена ли си?

—Анка— (умислено)_. Зная ли?

—Маргариди—. Казвай, казвай! Времето е късо, аз трябва да отида по-скоро да приготвя потребните за в път — сега е —моментът—, дето трябва да —десидасаш— за живота си: или на онзи простак робиня, или с мене в Европата, дето ще бъдеш между цивилизованите мадами. Да, аз ще та направя голяма мадама, —пренсеса—, —региия— — ще живееш царски.

ЯВЛЕНИЕ VIII

—Горните—, —Злата, Хаджи Коста—.

—Злата— (уплашено)_. Баща ви... Ам'сега?

—Хаджи Коста— (който влиза буйно)_. Ту що е от вас бе, —джанъм—? Туй

тука хан ли е? Керхана ли е?

__Злата___. Мълч, чуздият челяк...

__Хаджи Коста___. (без да дава внимание на нея)_. Барим да дигнем байряк, па кой мине-замине, __бюурсун___, __анадънму__?

__Злата___. (като го бута полеко)_. Како ше реше чуздият челяк!

__Хаджи Коста___. Чузд челяк почтен, без да ми е дост, в къщата ми що търси.

Туй тука не е хан, __анадънму__?

__Маргариди___. (наперено)_. Слушай!

__Хаджи Коста___. Нямам време да слушам. __ (Сочи му вратата.)_ __Бюурун___, __анадънму__?

__Маргариди___. Времето на еничерлика мина. Ти трябва да знаш како хоратуваш.

__Хаджи Коста___. Не съм пиан. Аз ти казвам, ако си почтен челяк, да излезеш из къщата ми.

__Маргариди___. Не съм дошел за тебе. Нямам работа с еничери.

__Хаджи Коста___. Защото нямаш, стори добре да си отидеш: мойта къща не е казино.

__Злата___. (отзаде му, полека)_. Негова милост е дофтур.

__Хаджи Коста___. Аз не ще да зная никого. На таз къща вергията аз плащам, аз __бюурдисвам___, __анадънму__?

__Анка___. Срамота, тате, негова милост приятел на батя, па дошел да го търси.

__Хаджи Коста___. Такъв приятел аз не познавам. Туй тука не е Авропата. __ (Сочи му вратата.)_ Я да ти видя гърба.

__Маргариди___. Хаджи, ти трябва да знаш на кого хоратуваш.

__Хаджи Коста___. Некалесан гост в къщата ми не ща да го зная. Разумяваш ли?

__Маргариди___. Аз та направям да ма познаш кой съм, ама твърде, че чета __хатъра__ и __достлука__ на фамилията ти.

__Хаджи Коста___. __Бе ексик олсун и хатъра ти и достлука ти__, сал да не стъпваш в къщата ми.

__Анка___. Ах, боже!

__Злата___. (като улавя Хаджи Коста)_. Защо да не стъпва? Той е като брат с Димитракито ни.

__Хаджи Коста___. (който я махва с ръката си)_. Гиди джонгол! Туй се` по твойта глава й.

__Маргариди___. Утре ще приказваме, хаджи, там, дето трябва, сал дръж на __акъла__ си како си хоратувал. __ (Към Анка и Злата.)_ __Адийо___. __ (Излиза.)_

__Хаджи Коста___. (отподире му)_. И адиято ти, и главата ти!...

Анка тръгнува да отиде след него.

__Хаджи Коста___. (с гняв, на нея)_. Тук!... __Гиди ширфъндъ__! __ (Към Злата.)_ Бе вий къщата ми ако не направите __резил маскара__ __ (улавя си мустаките)_ , аз тези ги обръсвам, __анадънму__?

ЯВЛЕНИЕ IX

__Горните___, __Баба Стойна__.

__Баба Стойна___. (като влиза весело)_. Е! Честито, честито, на добър час! Честит ти армаган, хаджи!

__Хаджи Коста___. Нека дойде, че тогаз...

__Баба Стойна___. Речи, че той той е на път... езер... __ (Към Анка.)_ Как си пилено ми? В неделя млада булка, а?

__Анка___. (настърни)_. Чума урсуска!

__Баба Стойна___. (към Хаджи Коста)_. Да ви й живичка, тя... ще ви развесели тя. Да даде господ да видите и внуки.

__Злата___. Твърде не сме весели, бабо.

__Баба Стойна___. (важно)_. А че оти?

__Анка___. (настърни)_. От'са укоти под носо ти. __ (Излиза.)_

__Хаджи Коста___. Като не са разумяват хората от една къща, тъй е то, бабо.

__Баба Стойна___. А че... како ома, слава богу, момчето си е твърде добро... от него по-добро?...

__Хаджи Коста__. Не е за него хората`та.

__Злата__. Май момата ни й студена, бабо.

__Хаджи Коста__ (като я изгледва криво)__. Тебе кой та пита?... __Анадънму__?

__Баба Стойна__. Гледай си работата, хаджийке; то като са тури еднаж венчилото, сичко става сладко и медено. Хей! Колко, колко аз зная тъй... изпървян студени, па кога мине венчилото отгоре им, прилепват като две медени пити. Е'но време, повня, баба Зейна, като я сгодиха, я тъй хе, не ще го, че не ще. Доде неделя, ше са венчават веки, тя... плачи, чи не рачи. Ами кой я слуша? Ех, венчаха ги, както дал господ, и са свърши сватбата. Сетне тя пак сама ми казваше: „Сестро, шу гудиха венчилото на главата ми, доде че тоз час сърцето ми са обърна – друго стана, хайде.“ Тъй е то, като кусат двамата от поповата чашка, сърцата е'но стават. Сал, пази боже, във венчаванието да не са случи някой да направи нещо – да земе восьък от венчалните свещи или да открадне нещо от булчината промена – тогаз не си животват.

__Хаджи Коста__. Тези работи сега не ги вярват, бабо.

__Злата__. Не ги вярват, зер, че не са прости.

ЯВЛЕНИЕ X

__Горните__, __двама заптии__, които влизат изведнъж.

__Баба Стойна__. Лильо! Ами тези що търсят?

__Един заптия__ (на Хаджи Коста)__. Чорбаджи, __буюр конаа__!

__Хаджи Коста__ (почудено)__. Конаа!... Вас ви й янлъш работата.

__Заптията__. Янлъш-манлъш няма, тебе нели казват терзи Хаджи Коста?

__Хаджи Коста__. Ей?

__Заптията__. Ей си, да вървим.

__Хаджи Коста__. __Пекий__, вървете вий и аз ида.

__Заптията__. Барабар с нас.

__Хаджи Коста__. __Не бу__? Челяк ли съм убил?

__Заптията__. Де! Хем много-много не са __съолендисвай__.

__Хаджи Коста__. Е, __хади бакалъм__. (Тръгва, след него заптиите.)

__Баба Стойна__ (след тях)__. Аалар, хаджията ше има утре годеж, хем да не го запрете, че е грехота. (Повръща са към Злата.)

__Злата__ (на себе си)__. По-добре да го запрат.

__Баба Стойна__ (като дойде при нея)__. Хаджийке, ти не стой, ами дотечи се до чорбаджията и разбери каква е работата.

__Злата__. Да отидем двама.

__Баба Стойна__. Да отидем. (Излизат и двете.)

ЯВЛЕНИЕ XI

__Анка__, сама, смътено.

__Анка__. Ах, боже! Хората ни честитят. Целий град знае вече... Какво да правя? ... Да склоня ли? Да направя волята на баща си. Не, никоги!... Никоги жена на един простак. Какво ще бъде това? Той отиде сърдит. Баща ми подкараха. Маня излезе. Батя го няма. Аз сама. (Зачува се шум от биржа.) Каква ли ще бъде тази биржа? (Гледа от прозореца.) А! Маргариди... облечен за в път – със сабия. Е!... Той иде тук. (Към публиката.) Ах, боже, какво ли мисли! Гаче той не са шегува. Боже мой!

ЯВЛЕНИЕ XII

__Анка, Маргариди__, със сабия и чанта през рамо.

__Маргариди__ (свърснато)__. Готова ли си? Хайде по-скоро!

__Анка__. Къде!

__Маргариди__. Браво, още питаш? Да вървим, сичко готово.

__Анка__. Боже мой! Как може?...

__Маргариди__. Сега е късно, никой не ще ни види.
__Анка__. Ами баща ми?...
__Маргариди__. Баща ти, прост челяк, да поседи малко в хапуса, па да му доде акъла__. Сяка, че имаше да прави с някой българин.
__Анка__. Ами сега?
__Маргариди__. Сега да вървим по-скоро.
__Анка__. Да вървим? Ах, боже! Как да тръгна тъй невенчана?
__Маргариди__. Ще са венчаем, нели ти казах? Селото е близу – тук два сахата. Там сичко съм приготвил, попът ни чака.
__Анка__. Да почакаме барим маня... с нейната воля, да доде и тя.
__Маргариди__. Маня ти и брат ти ще додат сетне, аз ще ги докарам да бъдат и тий на венчилото, ще ги имаме на сигур.
__Анка__. Дали ще додат?
__Маргариди__. Няма що да правят като им кажа, че си там. Майка ти ще се зарадва __биле__.
__Анка__. Дали?
__Маргариди__. Разумява са, тя ма много обича.
__Анка__. Да, обича та.
__Маргариди__. __Липон__ __(улавя я за ръка и за рамо)__, да вървим, че биржата чака.
__Анка__. Ах, __мосьо__, увервам са на тебе като на цивилизован момък, на твоята честна дума. Да не ма измамиш!
__Маргариди__. Не, не! __Парол д'оньор__, казах ти. Хайде.
__Анка__. Да си зема по-добрите рокли – свързани са.
__Маргариди__. Хайде по-скоро. __(Зема я под мисца и тръгват.)_
__Анка__ __(като са обръща назад)__. Дали ще имам чест да видя пак бащините си къщя?
__Маргариди__. Без друго.
__Анка__. __Адийо__, бащини къщя, __адийо__!
__Маргариди__. Адийо, адийо! __(Излизат.)_

След тях са зачува биржа да тръгва.

ЯВЛЕНИЕ XIII

Къщата на Митя. На средата навътре маса, покрита с бяло платно, на нея щъкло с ракия, няколко чашки, сахан с мезелик и столове. Наляво при вратата са гледат покачени пушки, пищови и сабии. При вдигането на вътрешната завеса Митю идва от вратата, що са надясно. В истото време са задават Герги и Пенчю от вратата, що са наляво.

__Пенчю__ __(към Митя)__. На добър час, байо!
__Герги__ __(също)__. Да е честито!
__Митю___. __Хаир ола__?
__Пенчю___. Беки ще криеш още? Целий град знае.
__Герги___. Утре годеж и в неделя сватба.
__Митю___. Кой го е пръснал завчас?
__Пенчю___. Пуста баба Стойна не мълчи. Кого не сещне, нему не казва. И да видиш как: ухилена до уши. Гаче тя ще са жени.
__Митю___. Заповядайте, да поседнем. __(Подáva столове.)_
__Пенчю___. Сега ще черпиш. __(Като погледва на масата.)_ Хъх, ето тук готово, и бистрата му, и мезеликът му.
__Герги___. Мастика кефи хазър.___
__Митю___. __Евет___. Да турим масата, па да седнем.

Земат масата, турят я сред сцената и сядат.

__Пенчю___. Долдур бакалъм.___
__Митю___. __(като налива)__. Да ви кажа: и тъй го мислех, и инак, токо го реших.

Пословицата казва: „Или рано са наяж, или рано са ожени.“ Стига толкоз бекерлък. Како дяволите?... Челяк до амина не ще побъде я? __(Зема чаша.)_ Я да му дръннем.

Сички правят така.

__Герги__. Да е на добър час!
__Пенчю_. Урлу кадемли олсун!__

Сички пият и земат мезелик.

__Пенчю_. То... обулчването, байо, и мен са ревни, ама де... пусти шлюпки да ги?
__Герги_. Жената, казват, има девендесет и девет дупки.
__Пенчю_. Бе то... днес каквото са е изкабосало времето не девендесет и девет, ами сто девендесет и девет ще са намерят. Онези малакофи, онези костюми, онези джакета-макета, полки-молки, кокове-мокове – една кола моди. И те се` на гърба на мъжа са тварят. Вай на онзи мъж, ако гърбът му е слабичък.

__Митю_. Нито хората`. Челяк трябва добре, добре да си пресметни, па тогаз да са решава за женение. Инак спукана му бива работата.

__Герги_. То са знай. Да премери първо кокала, па тогаз да го гълта.

__Пенчю_. Узун Димов син, Нейчю, нели са заплете с бяла Стойка, оназ алафрансето. Като се видя голяма мадама, па като го напъна да и` купува моди, горкият Нейчо харчи, харчи, доде му изветрее кесийката, и за малко време видиш го охлъзнал като овчий.

__Митю_. ____(като налива)__. __Аллах керим__!

Сички правят това и пият.

__Герги_. Каквото е станало днес времето, сляпата пари не са печелят, бей. Учение трябва, учение. Пусти европейци с учението си достигнали да обсебят сичкото богатство на света. А ний... държим са още о предипотопната търговия и о дяд'Адамовите занаяти. Повечето от нас още блъскат хилядо игли за пара, че какви пари ще ти спечели онзи българин, та да ти поднесе днешните харчове.

__Митю_. За днешната търговия изискуват са езици, за да може челяк да кореспондира с Европа.

__Пенчю_. Бе, то и езиците му пари не струват. Не ли няма останало от дяда, от баба? Знаял си, да речем, францушки, че какво?... Отривай цял ден на казиното да прочиташ францушки газети на гладно сърце, колкото да рекат хората, че знаш францушки, че си учен.

__Митю_. Стига да знаш, па намираш, байо, работа!

__Пенчю_. Когато ти зная аз тебе францушки, на каква и да е работа аз не ти са залавям. Аз трябва да съм си облечен тъй хе, __аламода-конте__: с кордоня му, с ръкавичките му, с бастунчето му, па и с очилата му, та който ма види, от каяфета да ма познай, че знам францушки, че съм учен. Тогаз аз на тебе не ти сядам на абаджийския дюген да ти карам иглата, или на бакалницата да ти продавам за пет пари маслини. Аз ще са разхождам като пет за четири.

ЯВЛЕНИЕ XIV

__Горните__, __Райчю__.

__Райчю_. Байо Митю тука ли й?

__Митю_. ____(като става)__. Що е, Райчю?

__Райчю_. Чорбаджийката иска да са срещне с тебе. Нещо има да та пита.

__Митю_. Де е?

__Райчю_. Тя, горката, иска да доде, ами срам е.

__Митю_. Защо?

__Райчю_. Ами не знайте ли що са случи?

__Митю_. ____(любопитно)__. Що?

__Райчю_. Да го убий господ онзи, хекимина, дето си поидваше честичко у

дома, нали извършил един __маскарлък__?

__Митю__. Какъв __маскарлък__?

__Райчю__. Мене ма нямаше. Бях на дюген, когато той проводил двама заптиета да задигнат чорбаджията за нищо никакво и го __капаттърдисал__ в хапуса. Чорбаджийката н'ам де била излязла, чунким тя май не си гледа къщата, обича май да мутай по сокаците, онуй диване, Димитракито, и него го нямало – и то ходи като хайта, – Анка, дето уж утре жяхте да... онодяте... годеежа, останала сама-самничка. Кой знай?... Сговорени ли са били, дявол да ги знай. И тъй, __ефендумус__, онзи чапкънин, кератия, дошел, па грабнал момичето, хайде.

__Сички__ __ (стават почудено) __. Как може!

__Митю__. Истина ли казваш?

__Райчю__. Дева нямам да ти давам я?

__Пенчю__. Ъ, ъ! Работата боклук.

__Митю__. Онзи вагабонтин откраднал Анка!

__Герги__ __ (почудено) __. Гледай, гледай!...

__Митю__. А как тъй?

__Райчю__. Как... задигнал я на един файтон, па я завлякъл, хайде.

__Митю__. Кой ги видял.

__Райчю__. Комшиите.

__Митю__. Ами чорбаджията ти де е?

__Райчю__. Чорбаджията... го пуснаха. Доде си у дома, що да види – дъщеря му фръкнала. Тогаз той са разлюти, па като забра с едно дърво чорбаджийката, че бой... че бой... за малко жяше да я пребий. Ама има и право, чунким тя е себет, оти че той и` думаше: „Бе, джанъм, не прибирайте онзи чапкънин в къщата ми“, а тя не му причиташе думата. И тъй, сега я изхука като чиганка от къщата и не ще веки да и` види очите.

__Митю__. А сега де е тя?

__Райчю__. Тя отиде у Баба Стойнини, а мене проводи да та видя тука ли си, па иска да са допита до тебе като какво да прави сега.

__Митю__. Кажи и` да доде тук и ще видим.

__Райчю__. __Пекий__, да и` кажа. __ (Излиза.) __

__Герги__. Какъв проклет грък!

__Пенчю__. Баба Стойна добре го нарече него андихрист.

__Герги__. Той, дето проповядваше цивилизацията!... Такваз ли му била нему цивилизацията?

__Митю__. Аз ви казах, че е шерлатанин.

__Пенчю__. Шерлатанин и половина.

__Митю__. Вината е наша. Като видим един такъв вагабонтин да ни се преструва за цивилизован, ний го зяпнем в устата и вярваме на него като на бог. Ето как ставаме прости.

__Герги__. Да грабне той най-добрата мома от града ни!... Това докача някак нас, младежите.

__Пенчю__. Сама момата, байо, да не е склонила, той тъй лесно не можеше я отвлече.

__Митю__. Когато ний, мъжете, са увеличае сляпата подир един шерлатанин, а колко повече едно глупаво момиче.

__Пенчю__. Бе, то не е глупаво, то...

ЯВЛЕНИЕ XV

__Горните__, __Злата, Димитраки, Баба Стойна, Райчю__.

__Злата__ __ (щом са задава, нажалено) __. Ах, боже! С какви очи да изляза пред хора!

__Баба Стойна__ __ (към Митя, Гергия и Пенча) __. Дявол нечестив! Господ да го порази! Аз като ви думам, не жяхте да ма чуйте. На` сега... __ (На Злата.) __ Ох, хаджийке, хаджийке! Що си била злочеста! Коя черна чума допиля в къщата ви онзи проклет дявол.

__Злата__. Ох, бабо, престорен душманин, бог да го убие! Зачерни ми лицето,

озлочести ми къщата, развали ми дирликя, направи ма половин свят! _(Заплаква.)_ Ах, боже, пустата ми глава какво имала да прекарва!...

__Райчю__ __(настърни)__. Сега ти доде акълът в главата.

__Димитраки___. Господа, вий знаете какво нещо е честта на българина. Аз, като българин...

__Райчю__ __(също)__. Хъ, хъ! Сега стана българин.

__Димитраки___. Отнасям се до моите братя българи и им прося помощта, за да отмъстя на един престорен враг, на един шерлатанин, на един вагабонтин.

__Райчю__ __(също)__. Стегнатият му дост... сега багабонтин.

__Димитраки___. Който е имал голямата смелост да нанесе такъв __афронт__ на фамилията ни, която той днес озлочестява.

__Райчю__ __(също)__. Ти си причина, диване!

__Димитраки___. Прочее, господа, правя __апел__ на вашия патриотизъм, а особено на вас, господин Митю, който имахте благодарението да поискате ръката на злочестната ми сестра. О, колко злочестна била тя!

__Райчю___. Диване, ти я озлочести.

__Димитраки___. Да, господа, правя __апел__ на вашия патриотизъм и ви прося братска помощ за отмъщение. _(На Митя.)_ Може да ви съм сгрешил, да ви съм казал нещо противно, но аз ви искам __пардон__.

__Митю___. Със сяко благодарение, господин Димитраке, готов съм да ви помогна, за да отмъстите, както и за да отмъстя на един вагабонтин, който е имал голямата смелост да са подиграе с българската чест. _(Към Гергия и Пенча.)_ Ако ний сме съвестни младежи, не трябва да оставим да стане обичай чуждите вагабонти да си играят с народната ни чест. Да, в името на гражданската ни чест трябва да му отмъстим.

__Димитраки___. Господа, подобен пример имаме от старата история. Може да сте чели за Троядската война. Старите елени, за да отмъстят на Париса, който бе грабнал прекрасната Елена, младата жена на Минелая, повдигнаха десетгодишната война, която се свърши с развалянето на троядското царство. И отмъщението стана. Тряба прочее, ако сме и ний хора с любочестие, да отмъстим на онзи вагабонтин.

__Сички___. Да му отмъстим.

__Митю___. Но първо да са известим накъде е заминала биржата.

__Димитраки___. Известен съм, зная... Да вървим по-скоро.

__Митю___. Прочее секи да земе по едно оръжие.

Митю, Герги и Пенчю земат по една пушка и по една сабия.

__Баба Стойна__ __(уплашено)__. Полека-ти, синко! Те са дяволски работи, да не стане някоя хата.

__Пенчю___. Бой против Трояда. _(На Митя.)_ Ти ще бъдеш героят Ахилей.

__Митю___. Шегата настърна...

__Пенчю___. __Пардон__.

__Злата__ __(на Митя)__. Моля ви са, заведете и мене да си зема хубавичката рожба от ръцете на онзи проклет душманин.

__Райчю__ __(настърна)__. Преди мушу... сега душманин.

__Митю___. Добре, тогаз земам една биржа, па идвате заедно с Димитракия.

__Димитраки___. Да, да си зема и аз револвера и сабията.

__Пенчю__ __(на Райча, като му подава пушка)__. Райчо, на` и на тебе една пушка.

__Райчю__ __(като са тегли назад)__. То не е моя работа. _(На себе си.)_ Дева не съм си изпил ума да ходя да са бия за хорската дъщеря.

__Баба Стойна___. Сега вий ще вървите, ха?

__Герги___. Ще вървим, бабо.

__Баба Стойна___. Хем слушайте, като намерите онзи багабонтин, да му отрежете носа.

__Пенчю___. Главата, бабо, главата...

__Митю___. Да вървим. _(Тръгва напред.)_

__Сички___. _(без Райчю и баба Стойна)_. Да вървим. _(Излизат.)_

__Баба Стойна__ __(на Райча)__. Хади бре, що стоиш? _(Бута го.)_ Върви и ти де!

__Райчо__ __(като я бутва)___. Върви ти!
__Баба Стойна__ __(която са струпава)___. Лилъо!... Главата ми.

Завесата пада.

Действие пето

>>

Проста селска къща. Надясно постлан одър; до него проста маса с два-три прости стола. Наляво врата.

ЯВЛЕНИЕ I

При вдигане на завесата Анка седи умислена при масата. След малко става изведнъж.

__Анка___. Ах, боже! Де да ида? Какво да правя?... Аз, злочестна! Съвестта ми, ах! Люто ма мъчи! Глупава, безумна аз! Оставих са да ма прелъсти, да ма измами!... О, той нямал ни вяра, ни бога, ни милост; пресили волята ми, пресили съвестта ми, нападна на честта ми, озлочести ма! О, той бил варварин, бил тиранин! Ах, тате, тате! Думите ти били прави, били святи! А аз... аз несвястна не щях да ги слушам! Ах, мане, колко сме били глупави да са оставяхме по лъстителните думи на един престорен враг! Де си сега да видиш голотата на нашата глупост! Ах, брате!...Де си сега да видиш сестра си озлочестена в ръцете на твоя цивилизован приятел! Марийка, добрата ми другарка, имала е право, като ми казваше да не са оставам в ръцете на един, който не е от рода ми. Аз и` презирах думите и не щях да ги слушам! Презирахме българските обичаи, презирахме българите, обожавяхме престорения Маргариди, в лицето на когото гледахме сичката цивилизация. О, тази пуста цивилизация! Ето да какъв срамотен ред ма докара!...

ЯВЛЕНИЕ II

Анка, една селянка.

__Селянката___. Же ли ядеш? Ефендето заръча да ти донеса мляко варено.

__Анка___. Ах, лелъо! По-добре ми донеси отрова, кога не щете нито вий да ми сторите едно добро.

__Селянката___. Не ни трябва нам. Да си намерим белата. Тъй ли?

__Анка___. Каква бела?... Ще сторите хабер на майка ми. Не е далеч, завчас ще са впусти някой от вас до града. Той нито ще догади. Сторете ми, лелъо, туй добро, моля ви са, вий сте барим хора българи, хора християни.

__Селянката___. Къде можем стори ний туй, а с пушката каа же ни стреля; зная ли го аз него?... Той... царски челяк, кукото ще, то направя. Страх на е.

__Анка___. Нищо не може да ви стори, ами вий не щете да помогнете на една злочестна българка.

__Селянката___. Ма че... ти куто си българка, како уйдиса на ума му да му пристана? Не знаш ли те таквази са куча вяра? Не та ли достраша от бога? Ти сега излезе от вярата си, не си българка.

__Анка___. Ах, лелъо, лелъо! Да знаш какво е на сърце ми!

__Селянката___. ____(на себе си)__. Куко же е? Пълно а с дяволи. ____(Високо.)__ Хич ти... да н'си стоиш там на града при майка, при тейка, ами да станеш енно а с дявола и да потръгнеш куто никаквите. Де, де! Кой ти й крив?

__Анка___. Измами ма лелъо, нели ти казах?

__Селянката___. Измамил та... тебе господ ум не ти ли й дал? Ами дяволът куто влязъл в сърце ти. Дева не бе на село, да та откраднат, както го правят наште хайти...

__Анка___. Ах, боже!

__Селянката___. Напразно викаш „боже“; тебе господ сега не же та чуй, оти че... мирото ти й сега развалено – не си веки ристянка. Знаш ли ти то?

__Анка__. Сега вий не щете ли ми помогна?
__Селянката__. Ний не можем са меси на вашата работа.
__Анка__. Какво да правя аз сега?...
__Селянката__ __(настърни)__. Кукото си дробила, тукоз еж.
__Анка__. Де да ида?...
__Селянката__ __(също)__. Вдън земя!
__Анка__. Нямате и вий милост за мене – не ма аджидисвате.
__Селянката__. Да си стояла на вярата си, че да та аджидисат.
__Анка__. Че аз съм се` християнка, лельо.
__Селянката__. Ха, ха! ристянка. Ристянството връкнало веки от тебе; мирото ти са развали.
__Анка__. А де отиде той?
__Селянката__. Зная ли го? Излезе отзарана с пушката и отиде татък хе!...
__Анка__. Може на лов.
__Селянката__ __(настърна)__. Дявол го знае. __(Високо.)_ Же ли ядеш ти?
__Анка__. Не ща лельо, не ща... по-добре да умра.
__Селянката__ __(настърни)__. Пукни! __(Излиза.)_
__Анка__ __(сама)__. Нашите българки... доколко зле гледат като на моята постъпка!... „Мирото ти, каже, развалено, не си веки християнка.“ Але имат си и право: онова, дето е срамотно пред хората, как не ще бъде грешно пред бога!
__(Зачува се тропотия.)_ Ах, проклетият иде. Нямам очи да го гледам.

ЯВЛЕНИЕ III

Анка, Маргариди, който с пушка и ловджийски такъм влиза гърделиво. Анка са тегли настърни и обръща гърба си към него.

__Маргариди__ __(ухилено)__. __Бонжур__, __мадам Аннет__. Како са теглиш тъй... от мене – от мъжа си? Бива ли тъй, я? __(Приближава се до нея.)_ Сърдиш ли са? Сега си барим мадама, трябва да са радваш.

__Анка__ __(като са тегли)__. За бога! Остави ма!

__Маргариди__ __(с насмешка)__. Браво!... Не ма ли обичаш вече?

__Анка__. След като ма озлочести, имаш още очи да са подиграваш с мене. Сега виждам каква е била твоята цивилизация. Пази, боже, от такваз цивилизация!

__Маргариди__. Беки искаш и сега да ти правя комплименти? Моите комплименти за тебе са свършиха. Сега трябва ти на мене да правиш комплименти, че си в ръцете ми.

__Анка__. Да, в ръцете ти, като една робиня.

__Маргариди__. __Ти зать__ си родена от робиня. Не си някоя цивилизована жена, та да имам на __респект__, а си проста като сяка българка.

__Анка__. Претворството ти било отвън света. След като ма измами и ма грабна от дома, па ма доведе в туй пусто село да ма затвориш като в тъмница, сега ма правиш още проста.

__Маргариди__. Ако не беше проста, нито можах та излъга. Разумява са!

__Анка__. Тази ли ти била човешината? Тази ли ти е цивилизацията?

__Маргариди__. Да, това е от цивилизацията, ако искаш да знаеш. Само един цивилизован може да играе такива роли. Ако ти беше една цивилизована мома, не можах та тури на ръка. Простите, __игнорентите__, за нас, цивилизованите са, както добитъците за човеците. Не виждаш ли как европейците дохождат при вас, спекулитат са с вас, лъжат ви със сякакви лъскави и фалшиви работи и ви земат паричките? Да, Европата са е обогатила като от вас прости __нации__.

__Анка__. За бога, какво зло съм ти сторила, та си тури да ма излъжеш, да ма измамиш? Де са ти приготвените за венчило? Де ти е попът? Де е майка ми, де е брат ми, които без друго щяше да доведеш? Ще ма води челяка в Европата, ще ма разхожда по Виена, по Париж, по Лондра! Сичките тия били сухи лъжи. Ти си нямал ни най-малка милост. Пресилив невинността ми, озлочести младината ми! Какво по-голямо злотворство от това?

__Маргариди__. Да прощаваш, __мадам Аннет__. Това не е злотворство, а е една от онези добри роли, които може изигра само един цивилизован кавалер като мене.

(Наперено.) Видиш ли ма? На вас, __игнорентите__, които не виждате по-далеч от носа си, това ви са вижда златорство, ала не е тъй. Ролата, която аз ви изиграх, не е нищо при онези големи роли, що изиграха моите компатриоти от Фенер на вас, българите – при всичката тяхна __агиотатис__.

__Анка__. О!... Техните работи добри ли бяха?

__Маргариди__. Разумява са, за нас, гърците, бяха от най-добрите, защото знаеха да извличат пари от вас, __игнорентите__, и да ги проваждат в нашата __патрия__ за школи да са учи нашата __неолеа__. __Малиста__!

__Анка__. След като зачерни лицето ми, мож да говориш каквото щеш. Но ми кажи, сега що да правя?

__Маргариди__. Ще поседим тук някой други ден, додето ти са наситя, па сетне ти ще си отидеш у дома си, и аз ще си гледам работата. Не лук яли, не на лук миришат. Тъй правят цивилизованите.

__Анка__. Да си ида у дома? Тъй, с черно лице?

__Маргариди__. Като ти е черно, ще го умиеш със сапун, па...

__Анка__. Не смяташ за баща ми?

__Маргариди__. Како да смятам? Ще та помъми, ще та похука, може и поступа – туй.

__Анка__. Мислиш ще ма приемне.

__Маргариди__. Като си му дъщеря, няма какво да прави. Инак отива пак в хапуса.

__Анка__. Ти имаш българина за най-долен, но трябва да знаш, че и самата мравя, като я настъпиш гледа за отмъщение.

__Маргариди__. Отмъщение може да са чака от секи друг човек, само от българин не. Той не знае друго, само да трепери пред другия.

__Анка__. Ако има един бог, има` ще и една правда. Аз ти казвам, че ти ще заплатиш скъпо за неправдата, що ми направи. Да, моите невинни сълзи не ще паднат на сухо.

__Маргариди__. Бог високо, а цар далеко, казва руснакът. _(потропва със сабията си о земята.)_

ЯВЛЕНИЕ IV

Горните, Селянката.

__Селянката__ _(като са задава, на себе си)_. Черната чума да та земе.

__Маргариди__. Слушай, като наготвиш лова, да направиш и две пилета на крачка. Знаш...

__Селянката__ _(настърни)_. На гърлото ти да са разкратат.

__Маргариди__. И на милината да гудиш зиадечко масло и много каймак, и да я опечеш хубаво. Хем скоро, че ми е гладно.

__Селянката__ _(също)_. Камъние да плюскаш!

__Маргариди__. Ами на таз кокона донесе ли мляко?

__Селянката___. Питам я, ами тя не рачи`.

__Маргариди___. (на Анка)_. Защо не рачи`? _(Анка мълчи.)_ Мълчиш? Български инат. _(На Селянката.)_ Знаш ли, че тази кокона е българка като тебе?

__Селянката___. Пази, боже. Тя да беше българка, щеше да си стои у дома.

__Маргариди___. (ухилено)_. Тя е от българските кокони, от учените. Знаш?

__Селянката___. (настърни)_. За очите я заловило учението.

__Маргариди___. (също)_. Не щеш ли и ти да станеш кокона?

__Селянката___. Не же туря душата си в пъкъла.

__Маргариди___. Не бой са, аз ще ти дам пашапорт за в рая.

__Селянката___. Дай на себе си _(като тръгва, на себе си)_, дявол нечестив.

__Маргариди___. Ела сам!

__Селянката___. (като са повръща)_. Куко?

__Маргариди___. (като туря ръка на нея)_. Я кажи ми: не еш ли да та направя кокона?

__Селянката___. (като са дръпва силно и ококорено)_. Стой миром, зер кат`ти грабна кубилцата... хич не думам, че имаш сабия.

__Маргариди___. Бре, ти си била лошева!
__Анка___. Що са подиграваш с жената? От ръцете и` хляб ядеш.
__Маргариди___. (като улавя Селянката)_. Я да та видя юнак ли си.
__Селянката___. (като го бутва)_. Махни са, куче урсушко. (Избягва.)_
__Маргариди___. (като изважда сабията си)_. Я, сега аз тебе ще та направя на парчета. (Отива донейде и са връща.)_

В това време вън от сцената са зачува тропотия.

__Маргариди___. (уплашено)_. Някои си идат.

ЯВЛЕНИЕ V

Горните, Митю, после Герги, Пенчю, Димитраки и Злата.

__Анка___. (уплашено)_. Ах, боже! Що е?
__Митю___. (който влиза буйно със сабия във ръка)_. Стой, проклетий!
__Маргариди___. (като издига сабията)_. Вън! Убит си!
__Анка___. (като са тегли назад)_. Ах, боже!

Залавят се двама на двоебой. Митю ранява Маргариди.

__Маргариди___. (като пада долу)_. Уби ма!

В това време влизат Герги, Пенчю, Злата и Димитраки.

__Анка___. (като вижда майка си, впуска са да я прегърне)_. Мане!
__Злата___. (също като я прегръща)_. Ах, рожбата ми!

Сички запяват!

Славно, честно и почтено
за младите в днешньо време
да са държат у своето
прадедно народно име.
Младите, що са предават
в лъскавата цивилизация
смешни пред света се правят,
лекоумност ги назнача.

Секи момък, сяка мома
от рода си да залюбва:
таз любов за тях е сама,
що природно ги събира.
Да сме верни в секи случай
на народний си обичай:
чуждото за нас е странно,
че за други е скроено.

\$id = 3750

Източник: Моята библиотека / <http://chitanka.info/text/3750>

Оригинален източник: [[<http://slovo.bg>|Словото]]

Набиране: Райна Деницова
